

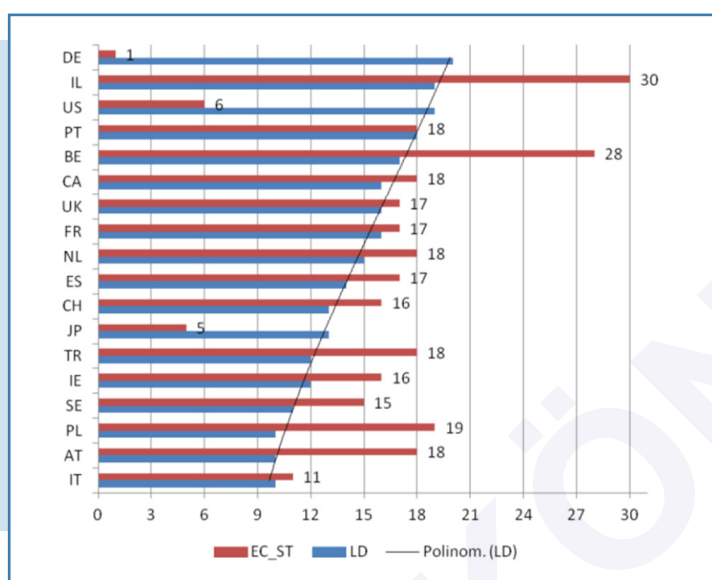
GAZDASÁG

Előzetes értékelés: az országok és az értéktőzsdék válasza a Covid19 terjedésére

Dinh Hoang Bach Phan – Paresh Kumar Narayan: Country Responses and the Reaction of the Stock Market to COVID-19 – a Preliminary Exposition

Emerging Markets Finance and Trade, 2020. 10. sz. 2138–2150. p.

DOI: [10.1080/1540496X.2020.1784719](https://doi.org/10.1080/1540496X.2020.1784719)

1. ábra: A hatósági zárlat elrendelésének (LD)*, valamint a gazdaságösztönző csomag (EC_ST) közzétételének időpontja országok szerint, 2020 márciusának napjai

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk táblázatos adataiból. Az országok kétbetűs azonosítással, rangsor a hatósági zárlat (LD) első napjától, 2020 márciusának napjai szerint. A kormányzat 2020 márciusának jelölt napján léptetett hatályba gazdaságösztönző csomagot (EC_ST).

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2020. március 11-én világméretűvé minősítette az új koronavírus (Covid19) nemzetközi terjedését. Erre a vészhelyzetre a vizsgált huszonöt ország, valamint a megfigyelt értéktőzsdék¹ egymástól eltérő késleltetéssel és intézkedésekkel adtak válaszokat. A kormányzat intézkedései: a zárlat (lockdowns – LD) elrendelése, a termelés veszteségeit mérséklő gazdasági ösztönzés (stimulus package – EC_ST), illetve az utazások tiltása (travel bans) az ország földrajzi helyzetének megfelelő térségekben. (1. ábra)

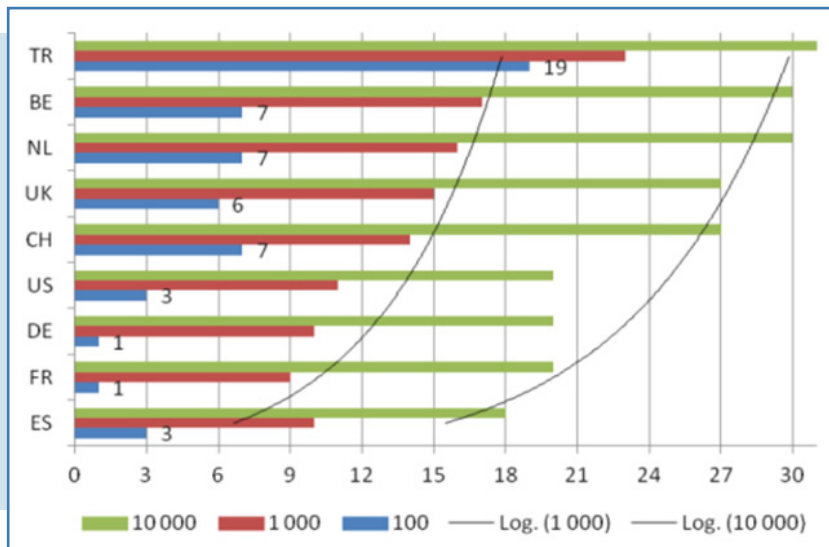
A vizsgált huszonöt értéktőzsde indexe különböző árfolyamváltozásokkal reagált a Covid19 járvány közzétett hivatalos adataira. Az árfolyamnyereség, illet-

ve -veszteség 2020. márciusi, áprilisi alakulása több egészségügyi, gazdasági és kommunikációs tényező együttes hatásával magyarázható.

A mintába választott vezető értéktőzsdék árfolyamai 2020 első hónapjaiban érzékenyen reagáltak a hivatalos közlésekre. Ilyen lényeges tényező az elrendelt hatósági zárlat jellege, tartama, a bejelentett gazdasági ösztönzések várható (globális) hatása, az utazás korlátozásának gazdasági következménye. A tízezredik halmozott fertőzési eset néhány héten belül követte az első ezer fertőzést, és emiatt több korlátozás lépett hatályba. (2. ábra)

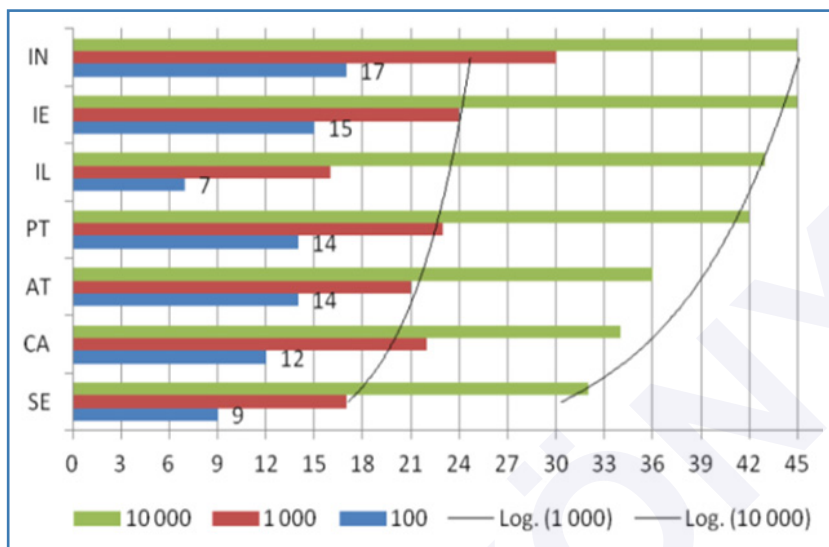
A Covid19 járvány fertőzéseinek első hulláma már a WHO közleményének (pandemic) megjelenése előtt okozott haláleseteket a minta mintegy tizenkét országában. Kínában már száz halálesetet jelentettek 2020. március 11. előtt negyvenhárom nappal, és Olaszország már 2020. március 5-én túl-

¹ A hatásvizsgálat mintájának országai kézbetűs azonosítással, valamint tőzsdeindexeik: AT; BE; BR; CA; CH; CL; CN; DE; ES; FR; IE; IL; IN; IT; JP; KR; NL; PE; PL; PT; RU; SE; TR; UK; US.

2. ábra: A Covid19-fertőzések halmozott számának gyakorisági határai* országok szerint, 2020. március és április (31+x) napjai

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk táblázatos adataiból. Az országok kétbetűs azonosítással, rangsor a tízezer fertőzési eset túllépésének időpontja szerint. Az első száz, ezer és tízezer fertőzési eset dátuma a 2020. március 1-jétől számított napon.

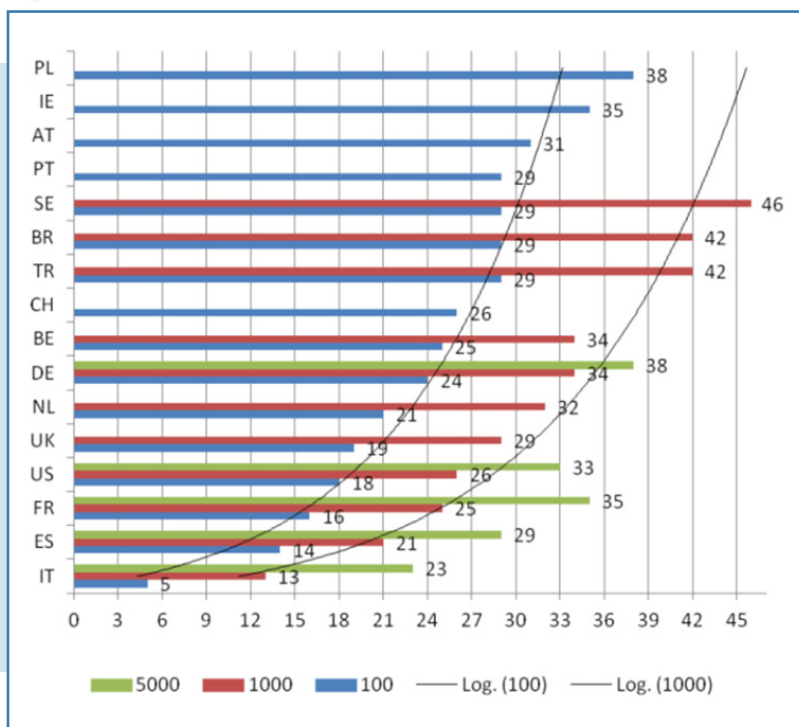
lépte ezt a határt. A Covid19 miatti első ötezer halálesetet Olaszország (IT), és Spanyolország (ES) érte el a leggyorsabban Európában. (3. ábra)

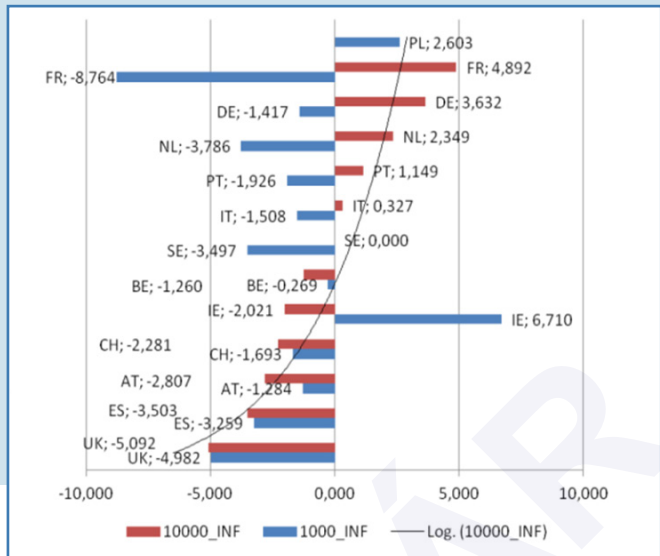
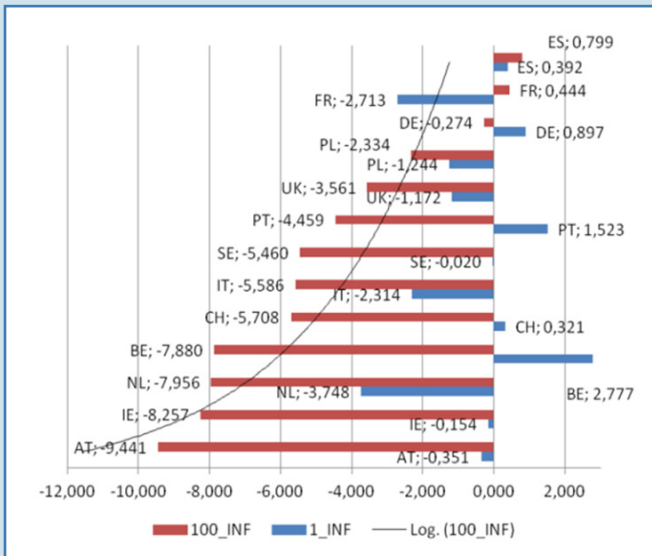
A Covid19-fertőzés exponenciálisan növekvő számának hírei árfolyamesést okoztak a legtöbb értéktőzsdén. Előfordult, hogy a tőzsdeindex (átmenetileg) stagnált, illetve korrigálta a korábbi zuhanásokat az első reagálást követően.

A tőzsdeindexek elemzéséhez becsléseket állítottak össze, például a hatósági zárlatok, az utazási korlátozások várható időtartamára, az enyhítés (feloldás) várható gazdasági

3. ábra: A Covid19 halálesetei halmozott számának gyakorisági határai* országok szerint, 2020. március és április (31+x) napjai

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk táblázatos adataiból. Az országok kétbetűs azonosítással, rangsor a járvány miatti első száz haláleset túllépésének időpontja szerint. Az első száz, ezer és ötezer haláleset dátuma a 2020. március 1-jétől számított napon. A megfigyelt halálozási gyakorisághoz tartozó mortalitási ráta függ a népesség számától, ami magyarázza az Amerikai Egyesült Államok (US) és Brazília (BR) eset-számának többletét például a sokkal kisebb népességű nyugat-európai országokhoz (IE, AT, PT, CH) mérten.

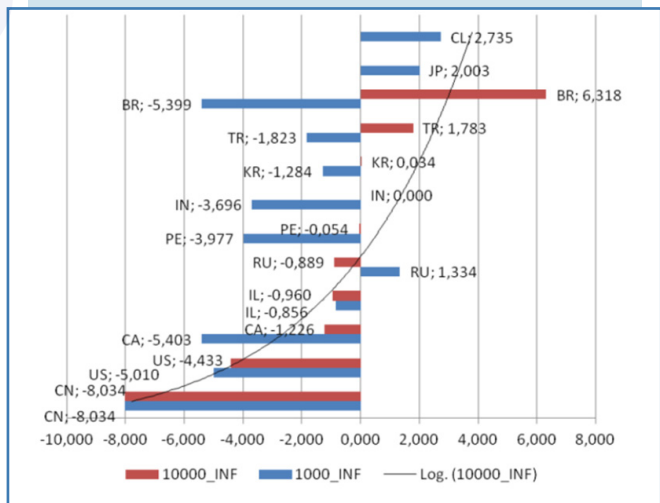
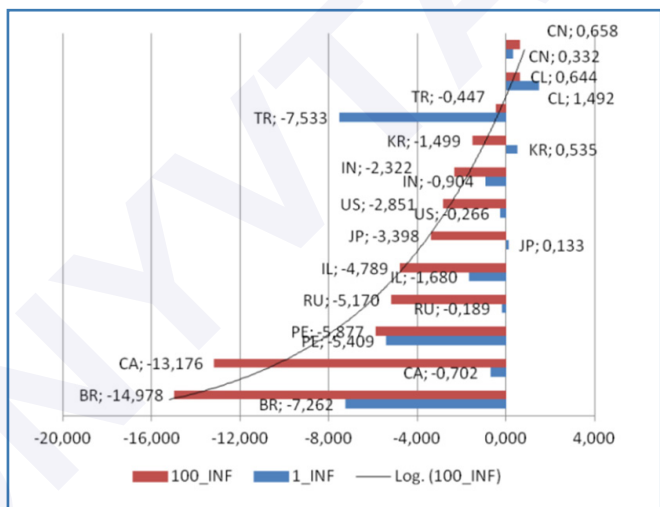

4. ábra: A nemzeti értéktőzsdék indexeinek napi változása a Covid19-fertőzések halmozott számának gyakorisági határai* az európai (EGT) országok szerint, 2020. március–április

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk táblázatos adataiból. Az országok kétbetűs azonosítással, rangsor a járvány miatti első száz (bal oldali ábra) és első tízezer (jobb oldali ábra) szerint.

hatásaira, ágazatok és országok szerint. Az Európai Gazdasági Térség (EGT) mintába választott országainak tőzsdeindexei a Covid19-fertőzések azonos halmozott száma esetén is széles sávban szóródnak. A különböző összetételű és méretű nemzeti gazdasági ösztönzési csomagok is magyarázzák a tőzsdék sokféle reagálását. (4. ábra)

A minta többi országában is hatályba léptek a gazdaságot ösztönző intézkedések, ezek hatására is változott a nemzeti tőzsde indexe. A Covid19-fertőzések azonos halmozott száma esetén is szóródnak az egyes időpontok hozamai, a tőkepiac globális, illetve regionális hálózatainak védelmi stratégiája is magyarázza a napi korrekciók irányát, nagyságát. (5. ábra)

5. ábra: A nemzeti értéktőzsdék indexeinek napi változása a Covid19-fertőzések halmozott számának gyakorisági határai* és egyéb (nem EGT) országok szerint, 2020. március–április

*Az ábrát az ismertető készítette a cikk táblázatos adataiból. Az országok kétbetűs azonosítással, rangsor a járvány miatti első száz (felső ábra) és első tízezer (alsó ábra) szerint.

A Covid19-járvány kitörésének hatása a média-rendszerre; a hírek fogyasztásának kommunikációs, demokratikus következményei

Andreu Casero-Ripollés: Impact of Covid-19 on the media system. Communicative and democratic consequences of news consumption during the outbreak

El profesional de la información, 2020. 2. sz. 1–12. p.

DOI: [10.3145/epi.2020.mar.23](https://doi.org/10.3145/epi.2020.mar.23)

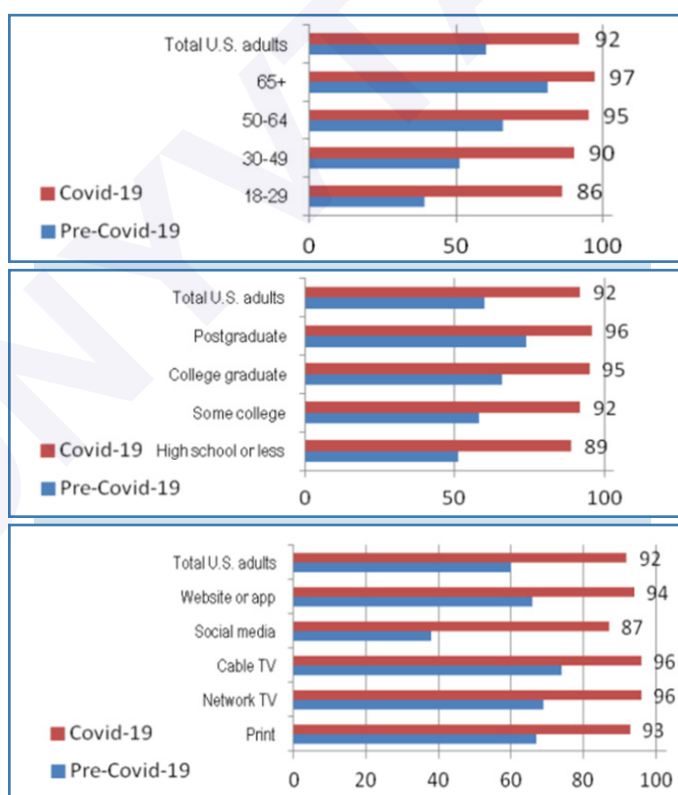
Az Amerikai Egyesült Államok 18 évesnél idősebb lakosai körében végzett standard közvélemény-kutatások¹ 2014-től rendelkezésre álló eredményei alapot adnak arra, hogy összehasonlítsák a kérdőíven megnevezett kommunikációs források igénybevételét a válaszolók demográfiai és egyéb ismérvei szerinti jellemzőkkel. A válaszok gyakorisága a korábbiaktól eltérő a 2020. márciusi kérdőíveken.

Az elemzés kiemelt célja annak megállapítása, hogy a tömegtájékoztatás a Covid19-járvány kezdetétől

1. hogyan érinti és módosítja a közérdekű tájékoztatás korábbi elérési útjait,
 - (I) miként változtat a hírek hitelességének megítélésén,
 - (II) hogyan ismerik fel az előfordult álhírt (fake news),
 - (III) milyen gyakorisággal érik el az internetes, demokratikus csatornákon a Covid19-járvány híreit.

A 2020. márciusi felmérések eredményei szerint a felnőtt népesség hírfogyasztásának gyakorisága 32 százalékponttal, átlagosan 92%-ra nőtt a panel egészében. (1. ábra)

A szerző szerint az országos felmérés lényeges megállapítása, hogy a közvélemény a korábbinál nagyobb számarányban fogyaszt híreket. Az elér-

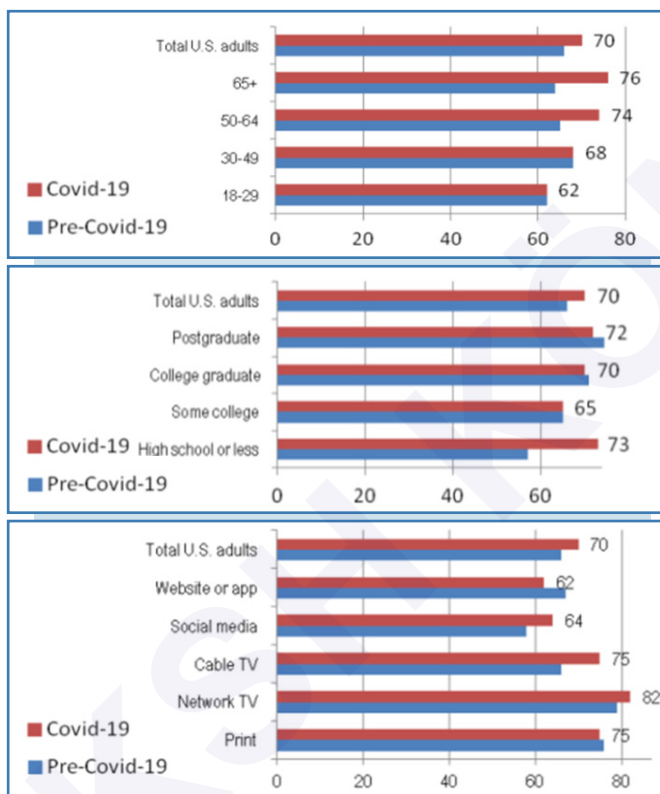
1. ábra: A hír elérésének gyakorisága a válaszolók életkora (felső ábra), iskolai végzettsége (középső ábra) és a kommunikációs csatorna (alsó ábra) szerint az Amerikai Egyesült Államokban a Covid19-járvány előtt és 2020-ban*

*Az ábrát az ismertető készítette a forrásmű táblázatos adataiból. A középső ábrán a négy képzettségi szint: az érettségi és annál alacsonyabb szintű, a felsőfokú oktatásban szerzett képzettség, a diploma és a posztgraduális végzettség. A jobb oldali ábrán az ötkommunikációs mód: nyomtatott termékek, hálózati televízió, kábeltelevízió, internetes közösségi oldal, mobilalkalmazás és weboldalak. A legfelső mutató a panel összes 18+ évesétől kapott válaszában átlagos gyakorisága (60% és 92%).

¹ Az elemzés a Pew Research Center véleménykutatás paneljének (American Trends Panel – ATP) 2019. október 29. és november 11. (12 043 válasz, Wave 57), 2020. február 18. és március 2. (10 300 válasz, Wave 62), valamint 2020. március 10. és 16. között (8941 válasz, Wave 63) felmért adatait tartalmazza.

hető hír tartalma lényegesebb, mint hogy a hiteles tájékoztatás milyen csatornán érhető el a járványveszélyről. A hálózati és a kábeltelevíziók nézettsége világszerte nőtt a járvány kitörését követően. A hatóságok a fontosabb hírcsatornák útján rendszeresen tájékoztatták a lakosságot például a lakhely elhagyásának korlátozásáról, a fertőzöttek és halálos esetek napi számáról és hasonlókról.

Az elérhető hír a panel 2020. márciusi válaszáinak mintegy 70%-a szerint elfogadható, hiteles és az arány a korábbi elfogadottsághoz közeli az Amerikai Egyesült Államokban. Az elfogadottságnak és az arányának növekedése azonban a panel rétegei szerint szóródik. A 2020. márciusi vélemények 62%-a fogadja el hitelesnek a web hírközléseit, ez kisebb, mint 2019. novemberben. Nagy az eltérés az átlagostól a legalacsonyabb iskolai végzettségűek és az 50+ évesek válaszaiban. (2. ábra)

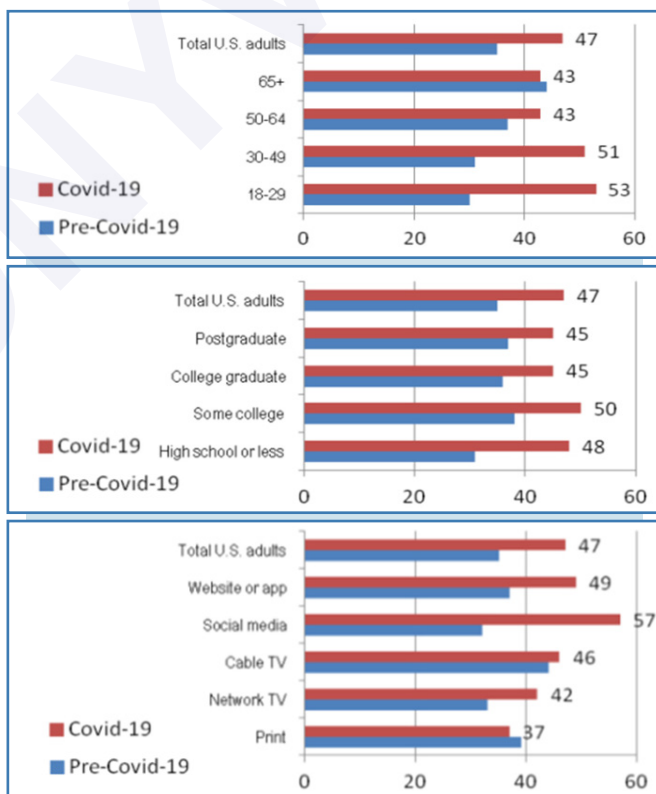
2. ábra: A hírek személyes elfogadottságának gyakorisága a válaszolók életkora (felső ábra), iskolai végzettsége (középső ábra) és a kommunikációs csatorna (alsó ábra) szerint az Amerikai Egyesült Államokban a Covid19-járvány előtt és 2020-ban*

*Az ábrát az ismertető készítette a forrásmű táblázatos adataiból. A feliratok az 1. ábra jegyzete szerint.

Az adatbázis mintegy 3800 álhírt tartalmazott a koronavírusról a világ országaiban 2020. április közepén, ebből legalább ötszáz terjedt az Amerikai Egyesült Államok médiumaiban. Az álhír felismerésének gyakorisága 47%-ra nőtt 2020. márciusban. A javulás számottevő a legfeljebb 49 évesek, valamint az elektronikus kommunikációt alkalmazók körében. A nyomtatott média változatlanul a legkedvezőtlenebb az álhír felismerését tekintve. (3. ábra)

A válaszolók csoportosításának egyik önértékelése ismérve, hogy milyen a kapcsolatuk a hírfolyammal. A hírek iránt korábban felszínesen érdeklődők háromnegyede vált hírfogyasztóvá 2020. márciusban, 69%-ra nőtt azok aránya, akik reálisnak tekintik a híreket, és már mintegy 46% az álhírt felismerők számaránya ebben a csoportban. (4. ábra)

A csoportosítás további önértékelése ismérve, hogy a válaszoló milyen minőségben vesz részt a kom-

3. ábra: Az álhír személyes felismerésének gyakorisága a válaszolók életkora (felső ábra), iskolai végzettsége (középső ábra) és a kommunikációs csatorna (alsó ábra) szerint az Amerikai Egyesült Államokban a Covid19-járvány előtt és 2020-ban*

*Az ábrát az ismertető készítette a forrásmű táblázatos adataiból. A feliratok az 1. ábra jegyzete szerint.

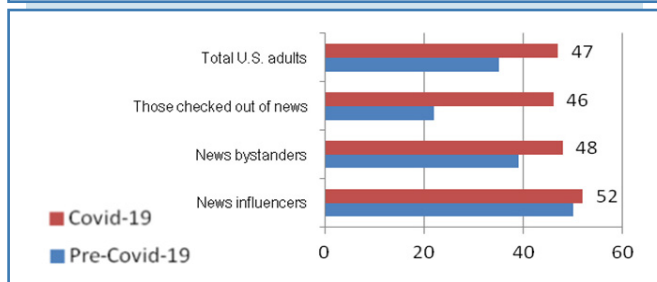
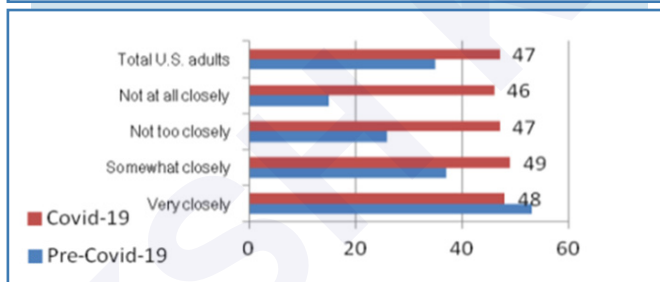
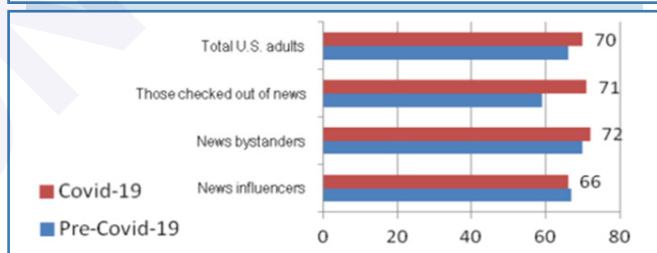
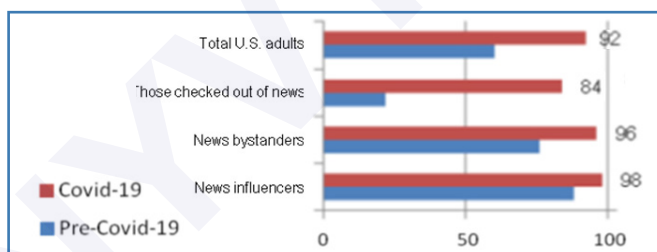
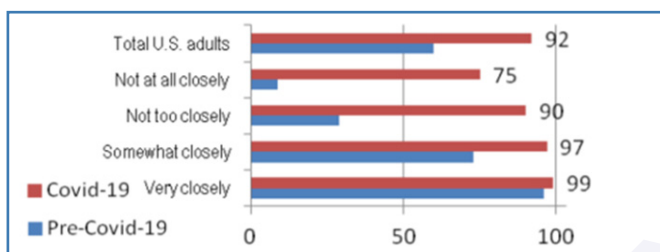
munikációs folyamatokban. A kívülálló az álhírt 2020. márciusban az átlaghoz közeli (46%-os gyakorisággal) felismerik, ez mintegy kétszerese a csoport Covid19-járványt megelőző számarányának. (5. ábra)

A véleménykutatás azt igazolja, hogy a vírus-járvány hatására a lakosság a korábnál nagyobb arányban fogyasztja a híradásokat, azonban a tájékoztatás átlagos elfogadottsága alig nőtt, 2020. márciusban 70%-os.

A válaszok nagyobb arányban jelölik hitelesnek a hivatalos (például televíziós, legacy media) tájékoztatást, mint a világháló közösségi oldalain megosztott információkat.

TÁRGYSZAVAK: televízió, internetes hírközlés, sajtó, Covid19, járványkommunikáció, véleménykutatás, Pew Research Center, demográfiai jellemzők, Amerikai Egyesült Államok, 2019, 2020

NÁDUDVARI ZOLTÁN

4. ábra: A hírt elérők (felső ábra), a hírt reálisnak elfogadók (középső ábra) és az álhírt felismerők (alsó ábra) gyakorisága a válaszolók korábbi hírfogyasztási kapcsolata* szerint az Amerikai Egyesült Államokban a Covid19-járvány előtt és 2020-ban*

*Az ábrát az ismertető készítette a forrásmű táblázatos adataiból. A feliratok: a híreket nagyon szorosan, esetenként szorosan, nem túl szorosan és csak felszínesen követők válaszainak százalékos aránya a két mérésben.

5. ábra: A híreket elérők (felső ábra), azokat reálisnak elfogadók (középső ábra) és az álhíreket felismerők (alsó ábra) gyakorisága a válaszolók kommunikációs feladata* szerint az Amerikai Egyesült Államokban a Covid19-járvány előtt és 2020-ban*

*Az ábrát az ismertető készítette a forrásmű táblázatos adataiból. A feliratok: a válaszoló a híreket képes befolyásolni, közreműködője a kommunikációnak és nincsen szerepe a hírfolyamban, százalékos aránya a két mérésben.

57/2020

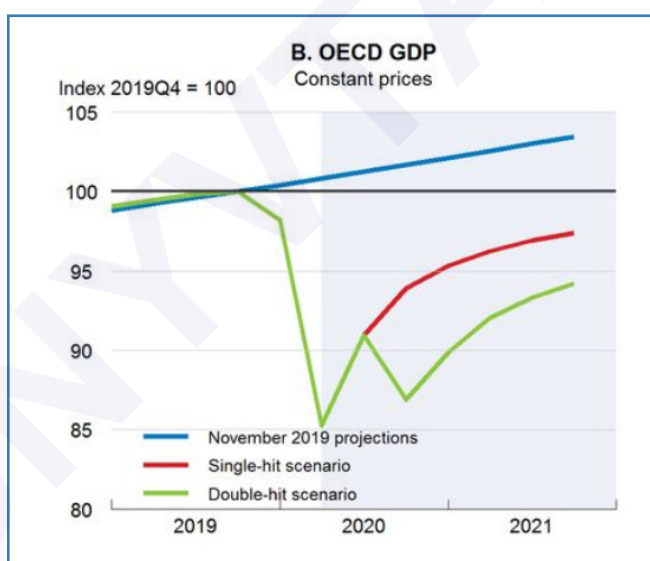
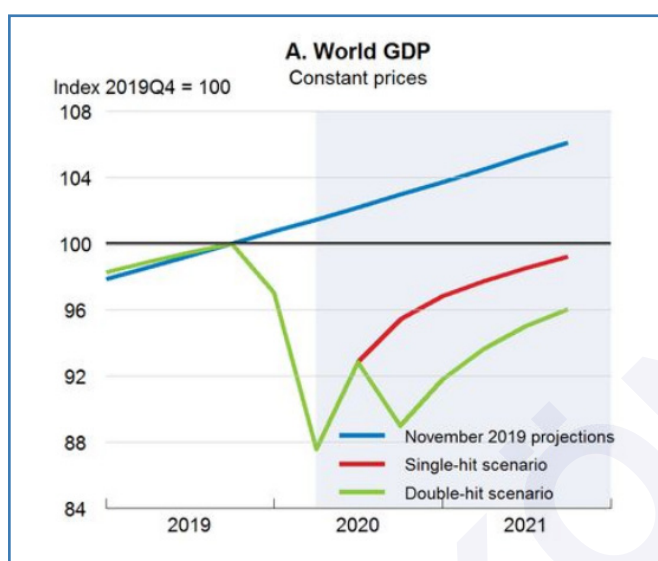
A nemzetgazdaságok helyzetének általános elemzése

General assessment of the macroeconomic situation

OECD Economic Outlook. Volume 2020 Issue 1: Preliminary, No. 107, Chapter 1.

OECD Publishing, 2020, Paris. 11–58. p.

DOI: [10.1787/Od1d1e2e-en](https://doi.org/10.1787/Od1d1e2e-en)

Az esedékes 2020. júniusi előrejelzés figyelembe veszi, hogy az OECD előzetes tanulmánya¹ kiadásának idején a globális pandémia kimenetele még bizonytalan. (1. ábra)

A globális GDP volumene várhatóan 15%-kal kisebb lesz 2020. II. negyedévben, mint a 2019. IV. negyedévi, a visszaesés az átlagosnál kisebb a Dél-afrikai Köztársaságban (ZAF), Indonéziában (IDN) és Dél-Koreában (KOR). (2. ábra)

A világvárvány második hullámának reális az esélye, az OECD ilyen pesszimista változatra is készített előrejelzéseket, a 2021. negyedik negyedévig terjedő időtávra. (3. ábra)

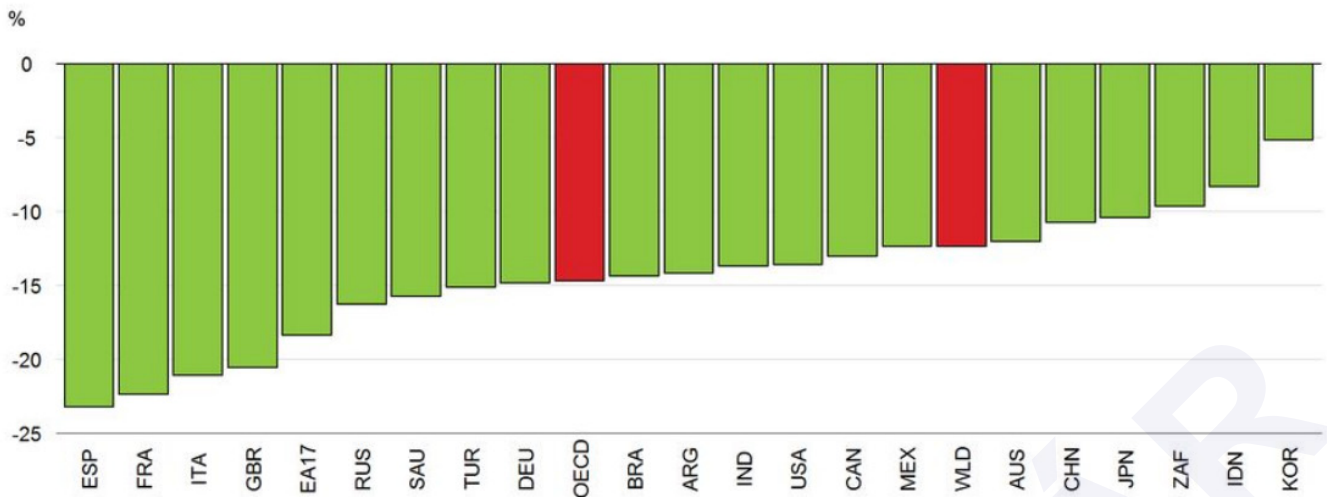
¹ A 335 oldalas OECD-kiadvány 1. fejezetének 21. ábrája áttekinti az elemzett térségek fontosabb gazdasági mutatóit az előző előrejelzés (November 2019 OECD Economic Outlook No 106.) adataival, és azokat továbbvezeti a 2020 közepén várható rövid és hosszabb távú előrejelzéssel a világvárvány két változata esetén.

1. ábra: A GDP volumenének várható alakulása a globális járvány változatai* és térségek szerint, 2019–2021, index (2019. IV. negyedév = 100)

*A GDP várható alakulása a világon (bal oldali, A) és az OECD-országokban (jobb oldali, B ábra); felső vonal: 2019. novemberi kiadvány, középső: csak egy hullám, alsó: kettős hullám a globális Covid19-járványban.

A megismételt elemzés módosítja az egy lakosra jutó GDP és az eszközfelhalmozás 2019. novemberi előrejelzéseit a globális járvány két változatára. (4. ábra)

Az OECD-térség munkanélküli rátája ugrásszerűen nő 2020-ban, különösen az Amerikai Egyesült Államokban várható nagy elbocsátás az egyszeres járványhullám esetén is. (5. ábra)

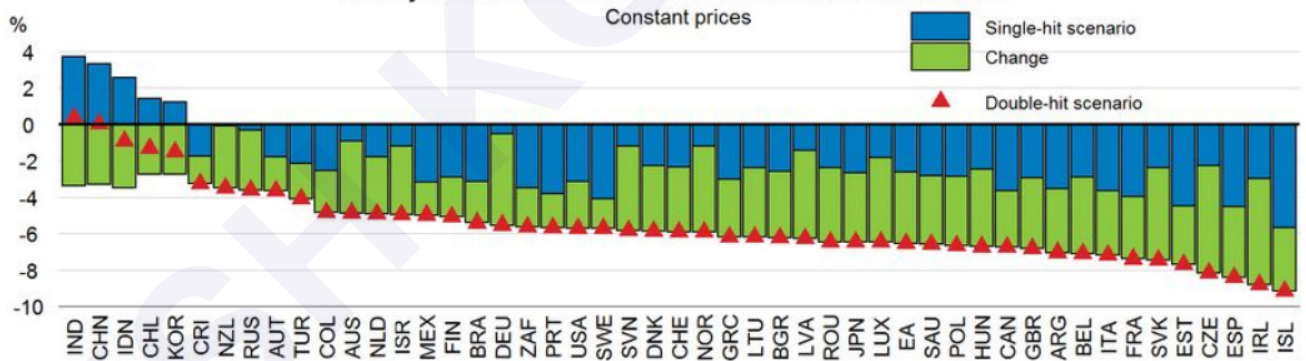
2. ábra: A GDP volumenének várható csökkenése térségek* szerint, 2019Q4–2020Q2 százalék (2019. IV. negyedév = 100)

*Térségek rangsora a GDP csökkenésének várható mértéke szerint, hárombetűs ISO-jellel, kiemelve a világot (WLD) és az OECD GDP-volumene visszaesésének százalékos értékét.

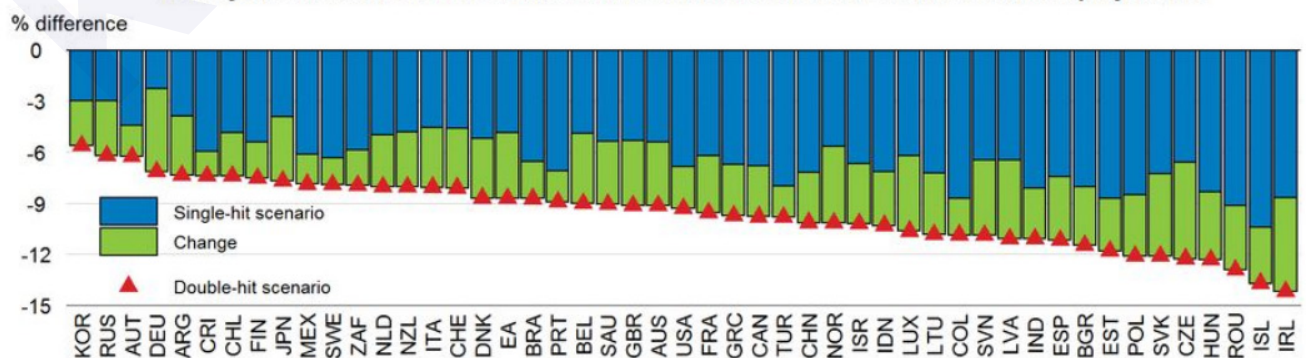
3. ábra: A GDP 2021. IV. negyedévi volumenének várható alakulása, felső, A ábra: eltérés a 2019. IV. negyedévitől, százalék (bázisidőszak = 100), alsó, B ábra: eltérés a 2019. novemberi előrejelzés szintjétől, százalékpont (2019. novemberi adat = 100), térségek* szerint

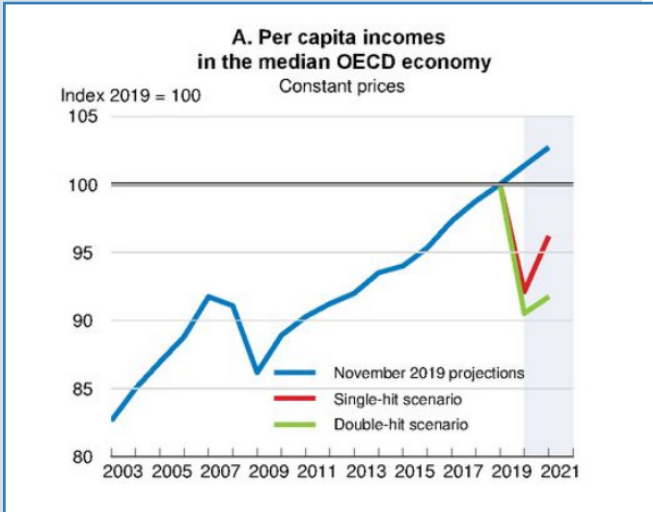
*A térségek rangsora a GDP csökkenésének várható mértéke szerint, hárombetűs ISO-jellel. Háromszögű jel: két járványhullám, felső oszlop: egy járványhullám, alsó oszlop: a visszaesés többlete két járványhullám esetén. A B ábra viszonyításai a 2019 Economic Outlook GDP-szintjére vonatkoznak.

A. Projected difference in GDP between 2019Q4 and 2021Q4

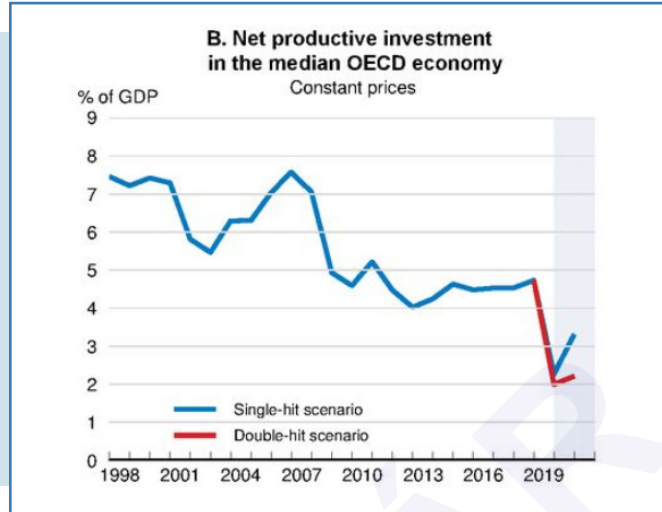
B. Projected level of GDP in 2021Q4 relative to November 2019 Economic Outlook projections

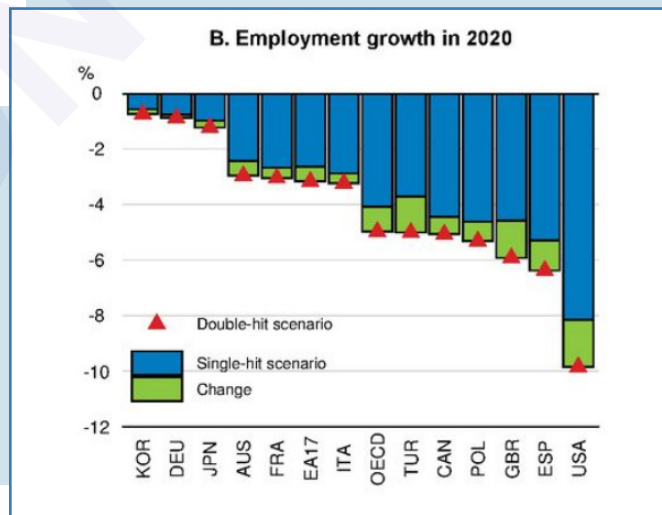
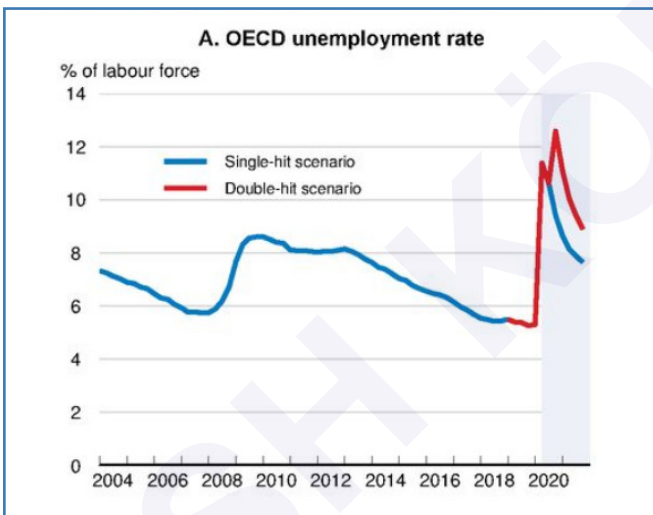
4. ábra: Az egy lakosra jutó jövedelem indexe (bal oldali, A ábra, 2003–2021, %, 2019 = 100), valamint a termelő beruházás nettó értékének rátája (jobb oldali, B ábra, 1998–2021, százalék, GDP = 100) az OECD-térség medián országában a járvány változatai* szerint

*A GDP/fő indexe és a beruházási ráta 2019 végéig a 2019. novemberi előrejelzés adataival, 2019 után a felső grafikon: egy járványhullám, az alsó grafikon két járványhullám.

5. ábra: A munkanélküliségi ráta az OECD-országok átlagában (bal oldali, A ábra, 2004–2021, %), valamint térségek* szerint (jobb oldali, B ábra, 2020. évi foglalkoztatási ráta eltérése a 2019. évitől százalékpont), a járvány változatai szerint

*A térségek rangsora a 2020. és 2019. évi foglalkoztatási ráta közötti különbség szerint, hárombetűs ISO-jellel. Háromszögű jel: két járványhullám, felső oszlop: egy járványhullám, alsó oszlop: a visszaesés többlete két járványhullám esetén. EA17: az euróövezet átlagos változása.

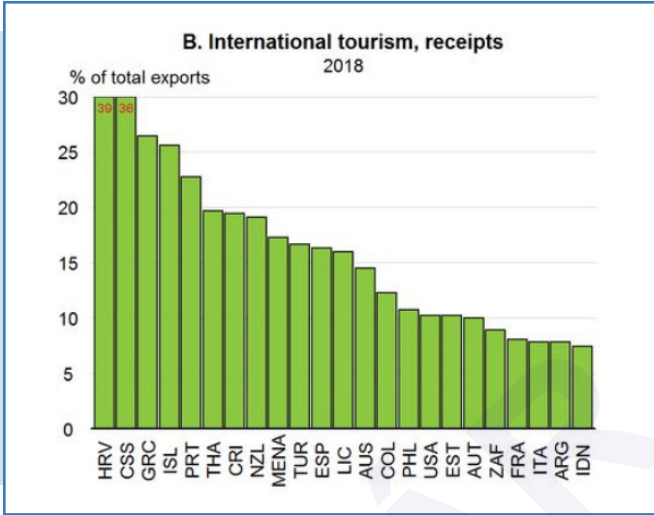
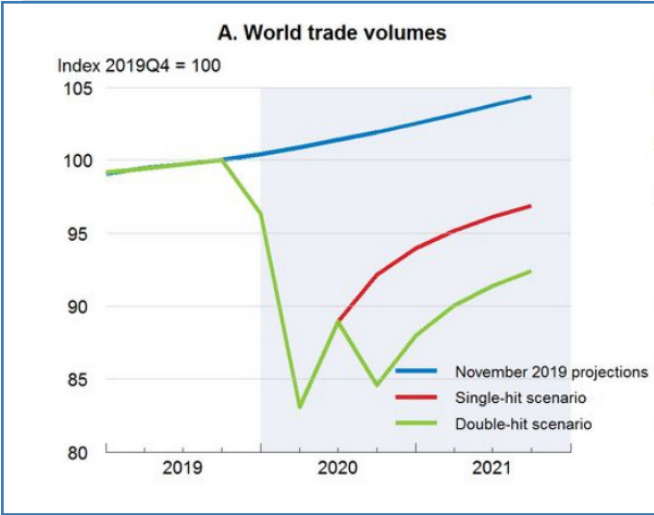

A világvárvány az idegenforgalom erőteljes visszaesését okozta, különösen olyan térségek esetén, ahol a turizmus adta a teljes exportforgalom nagy részét. A globális kereskedelem volumenének 2019. novemberi előrejelzését is felülvizsgálták a globális járvány két változatára. (6. ábra)

A világvárvány várható hatása a kormányzat 2020., majd 2021. évi költségvetési hiányára térségenként eltérő világvárvány változataiban. (7. ábra)

A deficit várható növekedése következtében megnő a kormányzat adósságrátája is a világvárvány két változatában. (8. ábra)

TÁRGYSZAVAK: OECD-indikátor, nemzetközi összehasonlítás, globális vírusfertőzés hullámai, Covid19, 1998–2021

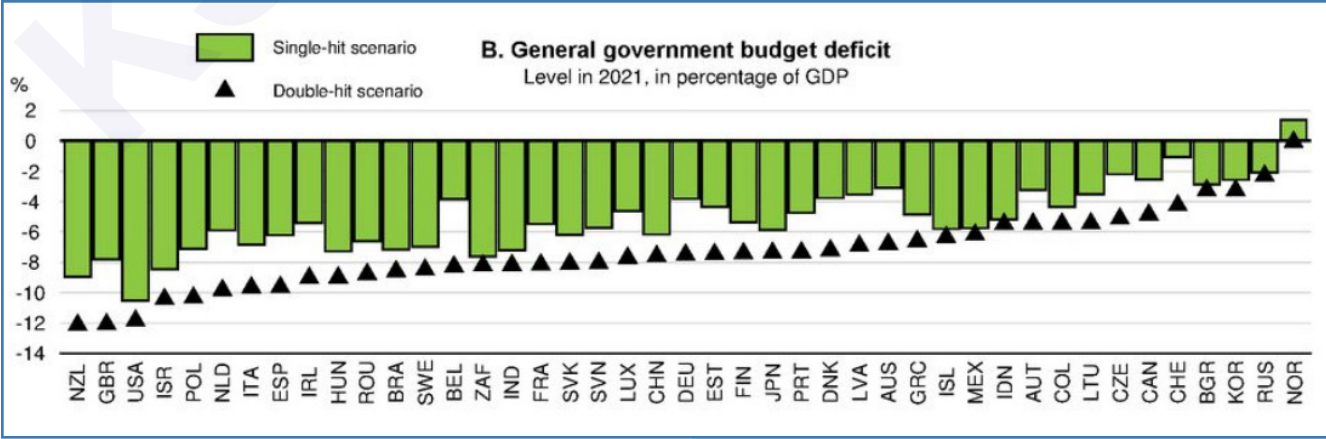
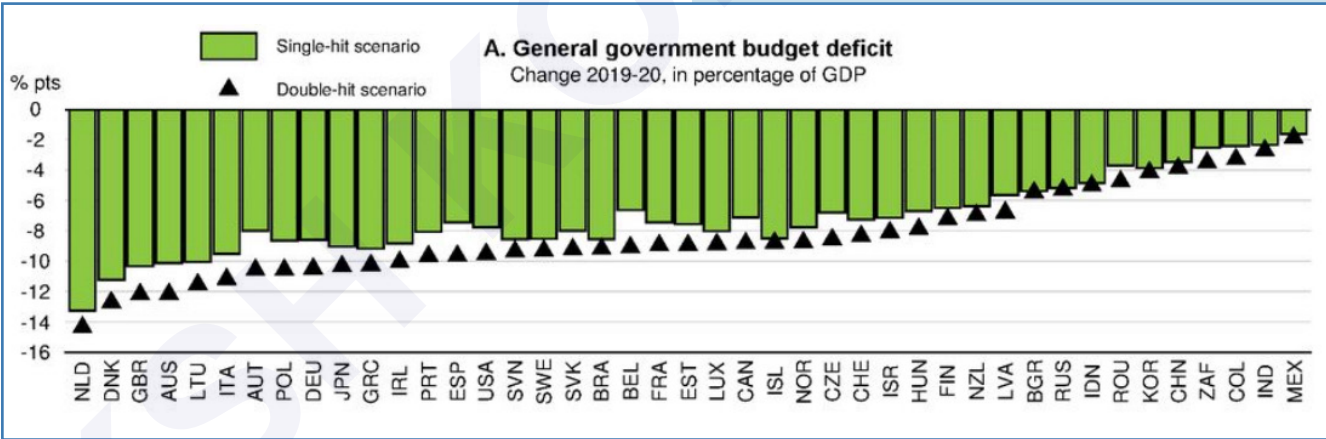

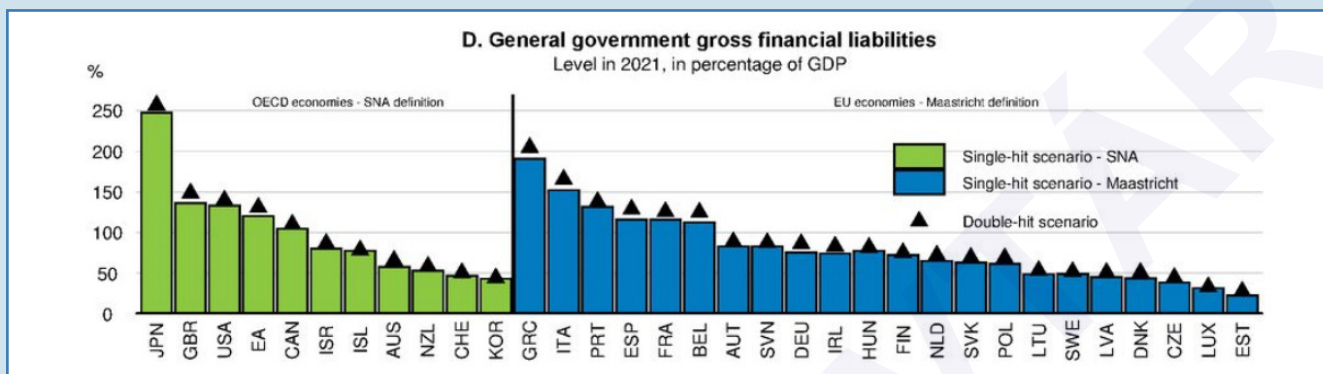
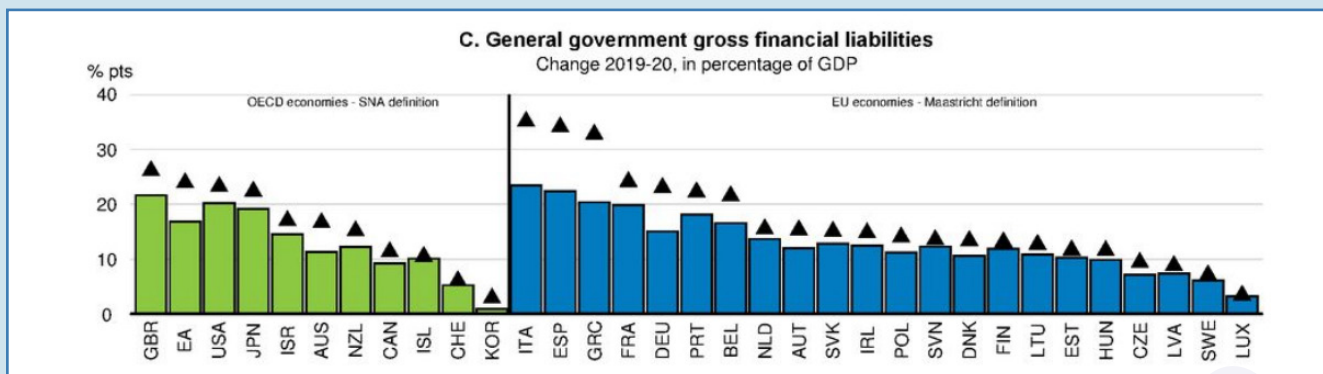
6. ábra: A globális kereskedelem indexe (bal oldali, A ábra, 2019–2021, százalék, 2019Q4 = 100), a nemzetközi turizmus rátája (jobb oldali, B ábra, 2018, százalék, összes exportbevétel = 100), a járvány változatai* szerint

*A térségek rangsora a nemzetközi turizmus 2018. évi értékaránya szerint, hárombetűs ISO-jellel. A 2019. novemberi előrejelzés adatai a világkereskedelem indexére 2019 végéig; 2019 után a felső grafikon: egy járványhullám, az alsó grafikon két járványhullám. A nagyobb térségek jele: MENA: Middle East and North Africa, LIC: Low-income countries.

7. ábra: A kormányzati költségvetés 2020. évi várható hiányának változása (felső, A ábra, százalékpont, 2019 = 100), a 2021. évi deficit várható rátája (alsó, B ábra, százalék, GDP=100) a járvány változatai* és térségek szerint

*A térségek rangsora a költségvetés hiányának mértéke szerint, hárombetűs ISO-jellel. A felső diagram: egy járványhullám, alul a pontok: két járványhullám.

8. ábra: A kormányzat 2020. évi adósságrátájának várható változása (felső, C ábra, százalékpont, 2019 = 100), a 2021. évi adósságráta szintje (alsó, D ábra, százalék, GDP = 100) a járvány változati* és térségek szerint

*A térségek rangsora az adósságráta mértéke szerint, hárombetűs ISO-jellel. A nemzeti számla (SNA) módszertan az OECD-országokra, a Maastricht-előírás az Európai Unió tagállamaira. Az alsó diagram: egy járványhullám, felül a pontok: két járványhullám.

58/2020

Az Európai Unióba bevándorlók képzettségének hatása a gazdaság fejlődésére

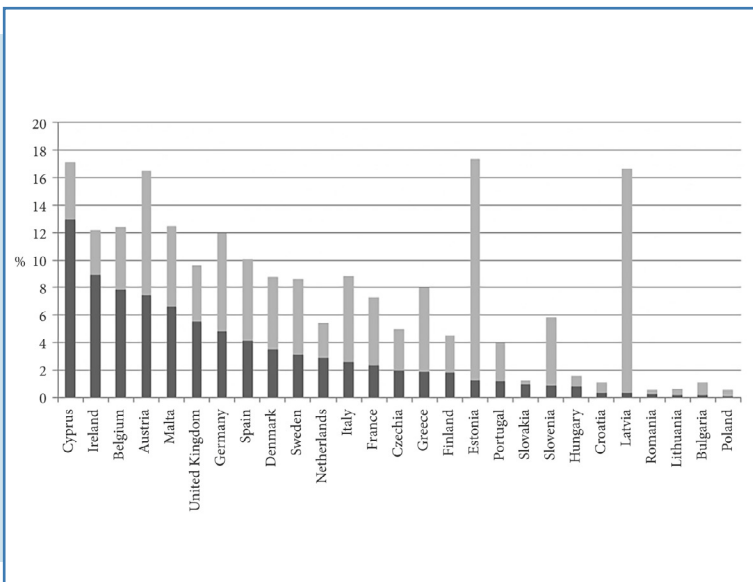
Andreea Claudia Șerban – Mirela Ionela Aceleanu – Andrei Silviu Dospinescu – Diana-Mihaela Țîrcă – Isabel Novo-Corti: The impact of EU immigration on economic growth through the skill composition channel

Technological and Economic Development of Economy, 2020. 2. sz. 479–503. p.

DOI: [10.3846/tede.2020.11954](https://doi.org/10.3846/tede.2020.11954)

Az Európai Unióba bevándorlók felmért állományának 2017. évi számaránya Észtország és Lettország teljes népességében a legnagyobb, túlnyomó részben a nem uniós kelet-európai országok állampolgári érkezésével. (1. ábra)

A más tagállamból bevándorlók számaránya viszonylag nagy Írország (8,9%), Belgium (7,8%), Ausztria (7,5%), az Egyesült Királyság (5,5%) és Németország (5,8%) lakosságában. A legtöbb bevándorló Németországot (24%), az Egyesült Királyságot

1. ábra: A bevándorlók* állományának számaránya a származási térség és a fogadó uniós tagállamok szerint, 2017, százalék (teljes népesség = 100)

*A fogadó tagállamok angol megnevezéssel. A tagállamok rangsora az Európai Unió másik 27 országából származó (ott állampolgár) bevándorlók 2017. évi számaránya szerint (alsó oszloprész), a felső oszloprészek a nem uniós térségek állampolgárainak százalékos aránya. Az uniós országból bevándorló legalább tizenkét hónapja tartózkodik életvitelszerűen (usual residence) a fogadó tagállamban.

(21%) és Spanyolországot (11%) választotta lakhelyül. (2. ábra)

A bevándorlók származási országaira jellemző, hogy a szegénységi ráta ott lényegesen nagyobb, mint az őket fogadó fejlett európai gazdaságoké (host country). Ez a 2017. évi ráta Ausztriában 13,5%, Belgiumban 17,8%, ennél nagyobb a brit (21,0%), a spanyol (23,2%) és olasz (26,2%) hivatalos szegénységi ráta.

A bevándorlás előnyös a fogadó uniós ország számára, „agyelszívás” jelleggel, különösen a középfokúnál magasabb képzettségűek letelepedésével. A huszonnyolc tagállam állampolgárainak átlagosan mintegy 28%-a, a más uniós tagállamokból származó bevándorlóknak több mint 31%-a felsőfokú képzettségű. (3. ábra)

Kétségtelen előny, hogy fogadó tagállam a saját (idősödő) népességénél fiatalabb munkaerőhöz juthat. Az aktívkorú, a középfokúnál magasabb kép-

zettségű bevándorlók integrálása elősegíti a gazdaság növekedését.

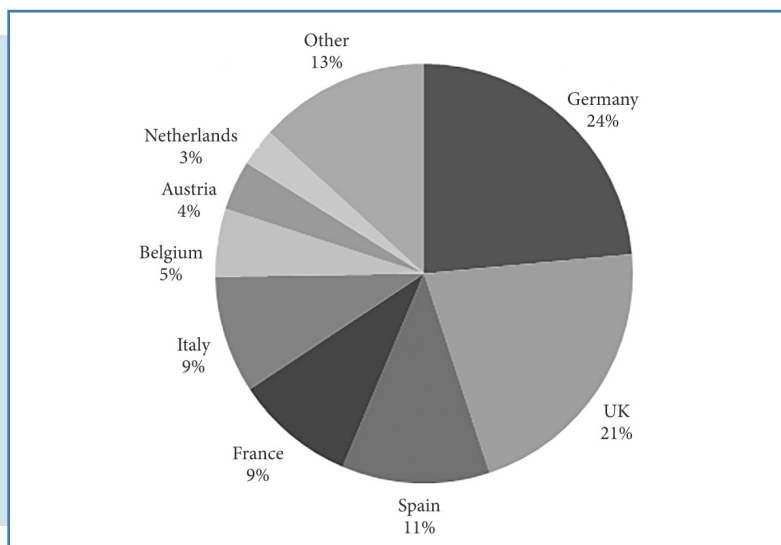
A bevándorlás fő hajtóereje, hogy a származási országban kisebb jövedelem lenne elérhető a birtokolt (közép- és felsőfokú) iskolai végzettséggel. A fogadó tagállam fejlettebb technológiát alkalmaz, mint a származási országuk, azzal nagyobb munkatermelékenység érhető el.

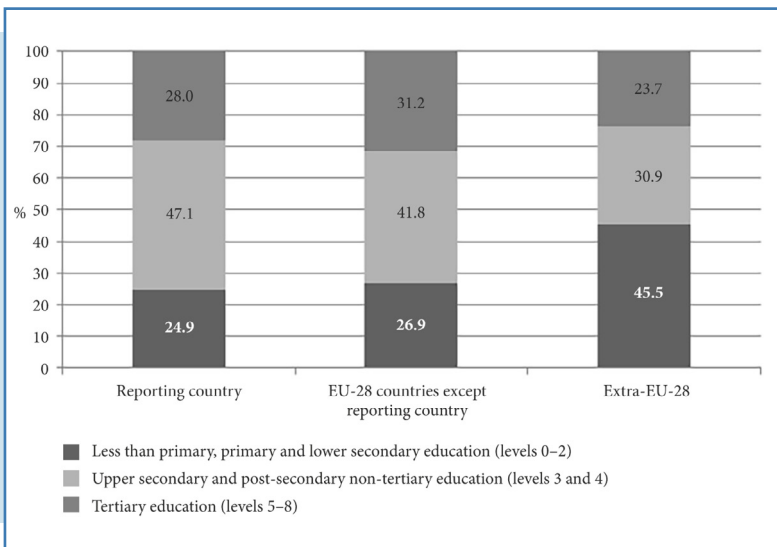
A szerzők vizsgálatosorozata a bevándorlók felkészültségéből eredő gazdasági hatások elemzéséhez a következő magyarázó tényezőket tartalmazza:

- az egy lakosra jutó GDP volumenindexe (2010. évi EUR árfolyamon),
- a többi uniós tagállamból származó bevándorlók százalékos aránya a fogadó ország népességében,
- a „képzett” és „nem képzett” csoportok százalékos aránya az összes bevándorló számában, fogadó országok szerint,

2. ábra: A bevándorlók állományának megoszlása a fogadó uniós tagállamok* szerint, 2017, százalék (összes bevándorló = 100)

*A fogadó tagállamok angol megnevezéssel.

3. ábra: A népesség és a bevándorlók számának megoszlása* képzettségi szintek szerint, 2017, százalék (megfigyelési egység = 100)

*A legmagasabb iskolai végzettség szintjeinek (educational attainment) átlagos számaránya a fogadó uniós országokban (bal oldali), az uniós országokból (középső) és az Európai Unión kívüli térségekből (jobb oldali grafikon) származó bevándorlók csoportjaiban. Az oszlop-részek alulról fölfelé (ISCED-kategóriák), alul: 0–2; középen 3–4, fölül 5–8.

- a „képzett” és „nem képzett” csoportok százalékos aránya a fogadó ország népességében.

A megfigyelt tagállamok egymástól eltérő sikerrel integrálják a bevándorlókat. A gazdasági hatásokat magyarázó fontosabb tényezők az elemzésekben:

- a bevándorlás intenzitása, folyamata a 2007 és 2017 közötti időszak éveiben,
- a bevándorlók megoszlása a származási térségek (országok) szerint,
- a bevándorlók képzettség szerinti összetétele,
- a fogadó tagállamok munkaerőpiaca,
- a munkanélküliség ráta,
- a munkahelyek összetétele, főként a termelékenység szerint.

A vizsgálat további tényezője a bevándorlók iskolai és szakképzettsége, valamint a fogadó ország munkaerő-kereslete közötti összhang.

A bevándorlás gazdasági hatásainak modellvizsgálatában adottság az új tagállamok polgárainak szabad vándorlása, munkavállalása a térségben, 2004-től. A 2008-tól fellépett globális gazdasági válság változásokkal járt a bevándorlás intenzitásában és az integrálás feltételeiben is.

Mind a fogadó országok, mind a származási országok munkaerőpiacai reagáltak a recesszióra, módosult az ágazati szerkezet, szűkült egyes szakmák mun-

kaerő-kereslete és így a bevándorlás szívó hatása. A képzettebb bevándorlók iránti kereslet is visszaesett a fogadó tagállamban a válság hatására. Önmagában a bevándorlók számarányának alakulása nem magyarázza a fogadó ország munkanélküliségi rátájának növekedését, azonban az egy főre jutó GDP indexét és a gazdasági szerkezet változásait is számításba véve szignifikáns az összefüggés a bevándorlók képzettség szerinti összetételével.

Válság hatására lassul a bevándorlás a tagállamokban, ahol a munkanélküliségi ráta növekedése erősebb a nem képzett bevándorlók körében, mint más foglalkoztatott rétegekben. Az Európai Unió gazdasági növekedése távlatilag úgy tartható fenn, ha a fogadó fejlettebb tagállamok idősödését a bevándorlás ellensúlyozza, ezen belül a szakemberhiány is kezelhető az átlagosnál magasabb képzettségű bevándorlók integrálásával.

TÁRGYSZAVAK: munkaügyi mutatók, bevándorlás, képzettség, demográfiai csoportok, Európai Unió tagállamai, 2007–2017

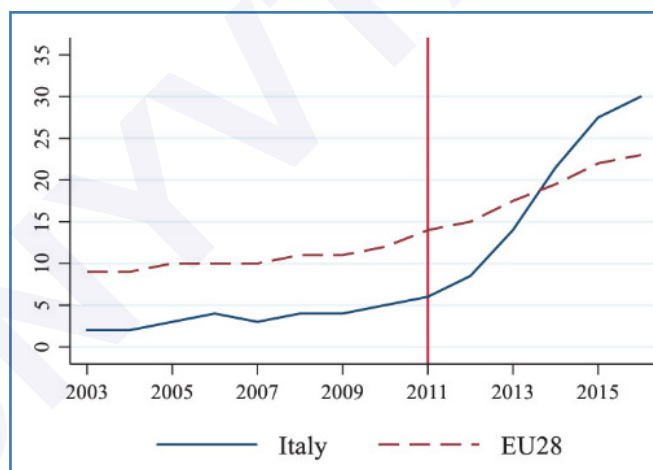
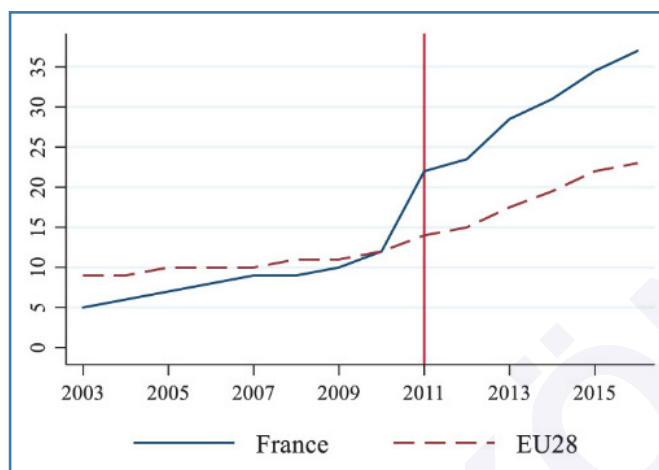
NÁDUDVARI ZOLTÁN

A női vállalatvezetők és a genderkvóta, a teljesítmény különbségei három európai ország vállalati mintáiban

Simona Comi – Mara Grasseni – Federica Origo – Laura Pagani: Where Women Make a Difference: Gender Quotas and Firms' Performance in Three European Countries

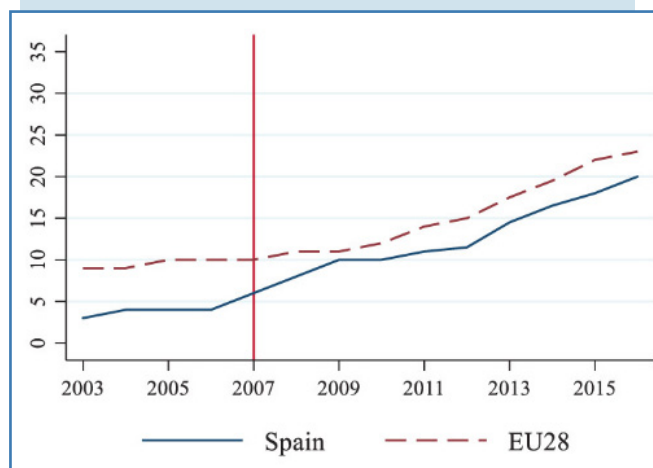
ILR Review, 2020. 3. sz. 768–793. p.

DOI: [10.1177/0019793919846450](https://doi.org/10.1177/0019793919846450)

A nők számaránya növekvő tendenciájú a vállalatok irányítását végző testület (board) tagjai között. Az Európai Unió több tagállama törvényes kvótát (gender quota law) ír elő a nagyobb tőzsdei társaságok igazgatóságainak nemek szerinti összetételére. A női vezetők francia, olasz és spanyol számarányai összevethetők az unió huszonnyolc tagállamának átlagos kvótaival. (1. ábra)

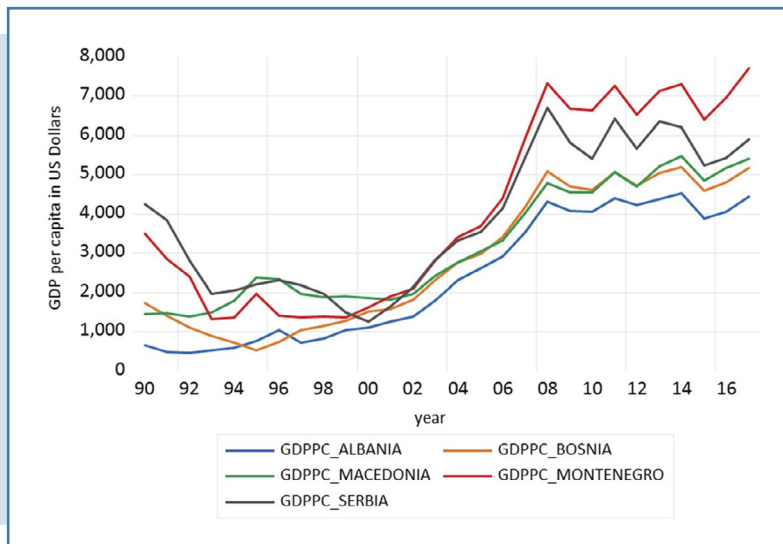
Ez a számarány 2016-ban az Európai Unió megfigyelt, tőzsdén jegyzett vállalatainak irányító testületében átlagosan 23,3% (2003-ban 9%, 2007-ben 10%) volt. A jogszabályban előírt számarány Európában elsőként Norvégiában lépett hatályba, 2003-ban. A jogalkotók elfogadták a spanyolországi (2007), a belgiumi, a franciaországi és a hollandiai (2011) kvóta-törvényt is, a németországi kvóta 2016-tól hatályos.¹

1. ábra: A női vezetők számaránya vállalatot irányító testületben térségek* szerint, 2003–2016, százalék (igazgatók száma = 100)

*A női vezetők százalékos számarányai: az Európai Unió huszonnyolc tagállamának átlaga (szaggatott vonal), valamint a nagyobb francia, olasz és spanyol tőzsdei társaságokat irányító testületben (board) tapasztalt arány (folytonos vonal).

¹ A hollandiai minta nem alkalmas nemzetközi összehasonlításra a viszonylag kevés kontrollként választható cég miatt. A belgiumi minta a túl kevés tőzsdei társaság miatt nem elemezhető. A nemzeti adatsorok forrása: Women on Corporate Boards: Quick Take. Elérhető: <https://www.catalyst.org/research/women-on-corporate-boards/>.

2. ábra: A nők számaránya* a minta társaságainak vezető testületeiben, Olaszországban, 2004–2013, kvóta (összes cég = 1,00)

*A női vezetők számaránya a teljes mintában (középső, folytonos vonal), a törvény szerinti kvótát el nem érő (alsó, folytonos vonal) és a kvótánál nagyobb arányú társaságok (felső, szaggatott vonal) esetében.

A kötelező minimális számarány legalább 40% mindkét nemre a kétszázötven fős és nagyobb spanyolországi tőzsdei vállalatok igazgatótanácsában. Bírság fenyegeti a kötelezett vállalatot, ha az irányítótestületének összetétele nem teljesíti a törvény küszöbszintjét 2015 után.

Hasonló a franciaországi törvényi előírás (40%) az ötszáz fős és nagyobb tőzsdei vállalatok igazgatótanácsának nemek szerinti minimális számarányára 2016-tól. A törvény alkalmazásának értékhatára, hogy a kötelezett cég árbevétele legalább 50 millió EUR legyen három egymást követő évben.

Az olaszországi törvény előírása legalább 33% a két nem minimális kvótájára, ami egyaránt vonatkozik a tőzsdén jegyzett és az állami irányítású társaságok (publicly listed companies and state-owned companies) igazgatótanácsaira. A következő választásnál a női vezetők részesedését legalább 20%-ra kell növelni, tekintettel az ennél kisebb kezdeti számarányra.

Nem állapítható meg általános érvényű szignifikáns összefüggés a tőzsdei cégek teljesítményének, értékének alakulása, valamint női vezetők átlagos számarányának növekedése között. A vizsgálat a következő standard indikátorokat alkalmazza a mintában, valamint az ellenőrző panelbe¹ választott cégek teljesítményének összehasonlítására:

- a munkatermelékenység (labor productivity – value added per employee),

¹ A módszertan előírása, hogy sem a minta, sem az ellenőrzőcsoport nem tartalmaz agrár, bányászati, energiatermelő és építőipari tőzsdei társaságot. A megfigyelt nemzetgazdasági ágak kontrollcsoportja nem tartalmaz családi tulajdonú és más magáncégeket (private firms), amelyeknél nem mérhető a tőzsdei érték.

- a teljes tényezőtermelékenység (total factor productivity – TFP),
- a foglalkoztatottak száma (number of employees), munkajövedelme (cost per employee),
- a tőzsdei tranzakciók, a tőkeáttét változása, hozama (financial leverage),
- az eszközök megtérülése (return on assets – ROA) mutatósorozatai.²

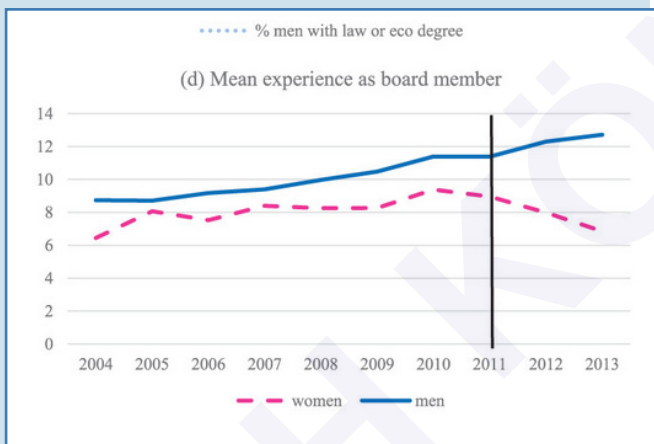
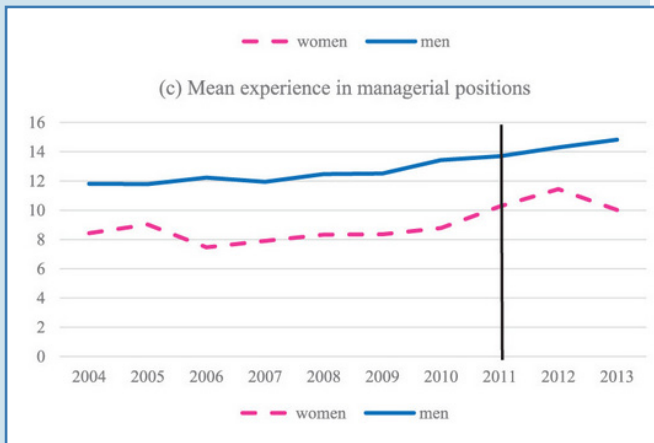
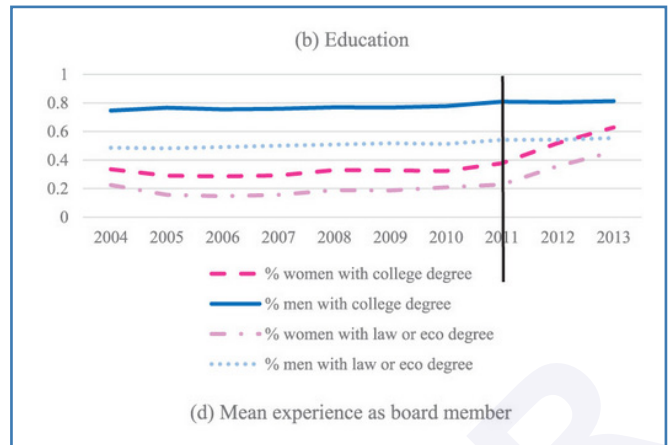
Az összefüggések vizsgálata mintegy 400 ezer megfigyelésre alapozott. A számítások tényezői a társaságok tőzsdei értéke, illetve teljesítménymutatóinak változásai az időszak éveiben. Kevés esetben állapítható meg szignifikáns összefüggés a francia, az olasz és a spanyol cégek jövedelmezősége, illetve tőzsdei értékelésének változásai és a női vezetők számarányát előíró törvény hatásai között.

Az érintett cég megelőző lépéseket is tehetett, hogy a törvény hatálya ne vonatkozzék a kvótát nem teljesítő vezető testületére:

- a korábbi kétszázötven vagy ötszáz főt meghaladó létszám a küszöbszint alá csökkent,
- az alapszabályt módosítva például tizenkét főről három vagy öt főre csökkent az igazgatótanács tagjainak száma, vagyis elég egy női vezető is,
- ahol a törvény hatálya az árbevételhez kötött, ott ez az érték a mérés egyik évében a törvényes küszöbérték alá csökkent.

A forrásmű bemutatja a regressziós számítás eljárást, eredményeit, ismerteti a nemzeti minták és

² A panelekbe választott tőzsdei társaságok adatforrása a Bureau Van Dijk szolgáltató Amadeus adatbázisa.

3. ábra: A mintába választott társaságok vezető testületi tagjainak átlagos életkora* (fent), iskolai végzettsége** (jobbra fent), vezetői gyakorlata*** (középen) és igazgatói gyakorlata**** Olaszországban, 2004–2013 (színjelzések: piros a nők, kék a férfiak jele)

*A női és a férfi igazgatók átlagos életkora, év.

** A felsőfokú (vastag) és jogi, közgazdasági (vékony vonal) végzettségű női és férfi igazgatók számaránya (minta = 1,00).

*** A női és férfi igazgatók vezetői poszton eltöltött átlagos ideje, év.

**** A női és férfi igazgatók igazgatóként eltöltött átlagos ideje, év.

ellenőrzőcsoportok vonatkozási köreit az előírt női kvóta hatásvizsgálataihoz. Az elemzés kezdő időpontja a törvényi előírást megelőző tárgyév, és ehhez mérhető a hatályba lépést követő időszak éveinek teljesítménye, tőzsdei értéke.

Megállapíthatók a minta, valamint az ellenőrzőcsoport tendenciáinak a fontosabb változásai, miután a cégeket a törvény kötelezte a vezető testületek nemek szerinti összetételének megváltoztatására a megadott határidőig. A végrehajtás gazdasági hatásai több tényezőtől függenek, ilyen például, hogy a nemzeti jogszabály hány év átmeneti időt ír elő az alkalmazkodásra, vagy hogy milyen szigorú a nem teljesítés szankciója.

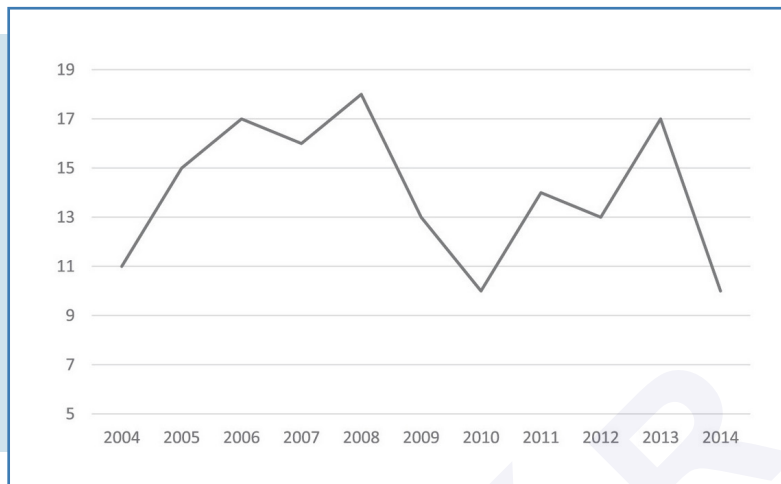
A nők számaránya az olaszországi minta vezető testületeiben gyorsabban nőtt 2011 után, olyan kötelezetknél, amelyek korábban nem teljesítették a törvény szerinti követelményt. (2. ábra)

A mintába választott olaszországi nagyvállalatok vezető testületei nemek szerinti összetételének változtatása több lényeges emberi tényezőre hatással van, ilyen az igazgatók átlagos életkora, legmagasabb iskolai végzettsége, korábbi vezetői gyakorlata és különösen az igazgatói tevékenységük hossza. (3. ábra)

Az olaszországi nagyvállalatok tőzsdei jegyzése törlésének gyakorisága (number of delisting companies) lényegében követi a korábbi tendenciát, a megfigyelt olaszországi cégek kevés kivétellel 2012 után is működtek, bár megnőtt a női vezetők számaránya, a törvény előírásai szerint. (4. ábra)

Negatív, statisztikailag szignifikáns az összefüggés az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték és a női vezetők megnövekedett számaránya között a franciaországi minta és az ellenőrzőcsoport összehasonlított indikátorai szerint. Ugyanakkor szignifikáns a tőkeáttét (financial leverage) növekedése, vagyis a változó összetételű igazgatótanács jobban élt a koc-

4. ábra: A társaságok megszünt tőzsdei jegyzésének száma Olaszországban, 2004–2014 (változás, darab)

kázatosabb (tőzsdei) pénzügyi tranzakció lehetőségével, mint a munkatermelékenység ennél költségesebb, lassabban megtérülő projektjeivel.

Tanulságos, hogy inkább kevesebb főt foglalkoztatnak a korábbi létszámuk szerint a törvény hatálya alá tartozó spanyolországi társaságok, hogy a vezető testület korábbi arányai maradjanak 2011 után is, ne adjanak okot a nem teljesítés szankcióira (sanctions for noncompliers). Az állomány létszáma stabilan kétszázötven főhöz közeli volt, annál azonban kisebb lett a kvóta törvényének hatályba lépését követően.

TÁRGYSZAVAK: női vállalatvezető, kvóta jogszabálya, indikátor, nemzetközi összehasonlítás, Európai Unió, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, 2004–2016

NÁDUDVARI ZOLTÁN

Elveszett az informatika globális alkalmazásának esélye?

Carlos Iglesias – Dhanaraj Thakur – Michael L. Best: Global Computing Are We Losing Momentum?

Communications of the ACM, 2020. 2. sz. 22–24. p.

URL: <https://cacm.acm.org/magazines/2020/2/242341-are-we-losing-momentum/fulltext>

DOI: [10.1145/3376125](https://doi.org/10.1145/3376125)

Azok az országok elítélhetők – az Egyesült Nemzetek Szervezete Emberjogi Bizottsága 2016. júniusi, nem kötelező erejű határozata értelmében –, amelyekben korlátozzák, zárolják az állampolgárok internetelérését.¹ A globálissá váló internetalkalmazás² szélesedett ott is, ahol megkésve indulhatott és jelenleg is korlátozott a kommunikációs hálózat fejlesztése. (1. ábra)

A lakosság internetes csatlakozásának számaránya közel 75% a világ magas jövedelmű gazdaságaiban. A Világbank módszertana szerinti közepes jövedelmű térségekben csak 2020 után haladhatja meg az 50%-ot, az alacsony jövedelmű térségek esetén pedig legkorábban 2025-ben közelítheti meg a 25%-ot ez a ráta (penetration rates) a szakértői előrejelzések szerint. (2. ábra)

A ráták előrejelzése azt feltételezi, hogy a szélessávú távközlési hálózatok globális lefedettsége 2025-ig eléri a 75%-ot. Az internet egyéni alkalmazóinak globális számaránya 2020-ban átlagosan 57% lehet, ez várhatóan 70%-ra nő 2025-ig. Ezek a ráták kisebbek az alacsony jövedelmű térségekben (23%,

illetve 31%), és távlatilag is megmarad a számottevő távolság a globális rátáktól, a fejlődés ellenére.

Az innováció folyamatát szemléltető grafikon általában S-alakú a magas jövedelmű országok többségében, a telítődés szakasza az internetalkalmazás rátájára is jellemző. Az internet alkalmazásának első, mintegy ötéves, lassú szakaszát gyors növekedés követte 1995 és 2007 között. Az internetalkalmazás fejlődésének fő hajtóereje a digitális eszközök elterjedése, valamint a növekvő területi lefedettséggel elérhető szélessávú hálózat volt ebben a tizenkét évben.

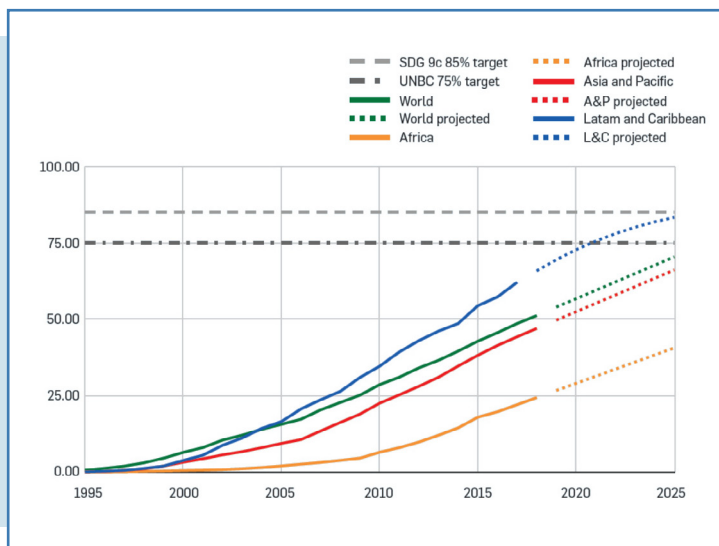
Lassult a ráta növekedési üteme 2008 után, telítődési szakaszhoz közelítve. Ilyen lassulás az internetalkalmazás 65%-os számarányánál kezdődik és egészen a 85%-os rátáig terjedhet a fejlett gazdaságokban. Az alkalmazások telítődése várhatóan már a 42%-os rátától megfigyelhető a közepes jövedelmű gazdaságok csoportjában, az alacsony jövedelmű gazdaságokban pedig már a 13%-os rátától valószínű.

Az internetalkalmazás globális rátáira kiadott előrejelzést indokolt fenntartással kezelni. Az innovációk elérhető mutatósorozatai nagyrészt éves indexekre alapozottak és viszonylag rövidek. Felmérés hiányában csak becsült mutatók érhetők el egyes térségek rátáira.

A fejlődés tendenciái igazoltak, azonban az előrejelzés magyarázó tényezői kevésbé ismertek. A népesség korcsoportok szerinti összetétele például befolyásolja az internet alkalmazását is. A fiatalabb és magasabb iskolai végzettségű csoportok nagyobb arányban alkalmazzák az új technológiákat, mint az

¹ „The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet” napirend, Human Rights Council, Thirty-second session Agenda item 3 27. June 2016. Elérhető: https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf.

² A nemzetközi felmérés forrása az International Telecommunications (ITU). A módszertan szerinti internetalkalmazás esetén az utóbbi három hónapban bármely alkalmas eszközzel, bármely hozzáférési helyen történt hálózati csatlakozás.

1. ábra: Az internetet alkalmazók számaránya térségek* szerint, 1995–2025, százalék (a térség népessége = 100)

*A felső két vízszintes vonal: az ENSZ fenntartható fejlődési célok (Sustainable Development Goals – SDGs) 9.c 85%-os előirányzata, valamint az ENSZ szakbizottsága (UN Broadband Commission – UNB) 75%-os rátája az internet alkalmazására. A térségek: (alulról) Afrika, Ázsia és a Csendes-óceán; a világ; Latin-Amerika és a Karib-térség országai. A folytonos vonalak: a 2018-ig terjedő időszak felmért rátái; a szaggatott vonalak: a várható ráták az internet alkalmazására térségek szerint, 2025-ig.

idősebbek, akik öntevékenyen, kedvtelésüként ismerkedhetnek meg az internet alkalmazásaival.

Az előrejelzés bevalásának esélye összefügg az elérhető mutatósorozatok körével, minőségével, valamint rejtett magyarázó tényezőkkel is. A felhasznált statisztikai adatforrások, adatkezelési és becslési metodikák nem áttekinthetők a szakértők körében sem. Sok esetben nincs is felmérési eredmény az internet elérésére, alkalmazására.

A térségek átlagos rátáinak viszonyítási alapja a népesség 2025-ig terjedő előreszámítása. Az előrejelzések egyszerűsítő feltételként lineáris növekedést feltételeztek. Az innovációk várható üteme összefügg a szélessávú internet kiépítettségének alakulásával is, ami az egyes térségekben eltérő teljesítőképességgel és lefedettséggel érhető el.

Az internetalkalmazás 2025-ig várható trendjeinek lényeges magyarázó tényezői főként

- a gazdasági növekedés üteme,
- a hálózati technológia fejlődése, az eszközök követ-

kező generációinak növekvő teljesítménye, csökkenő beszerzési ára,

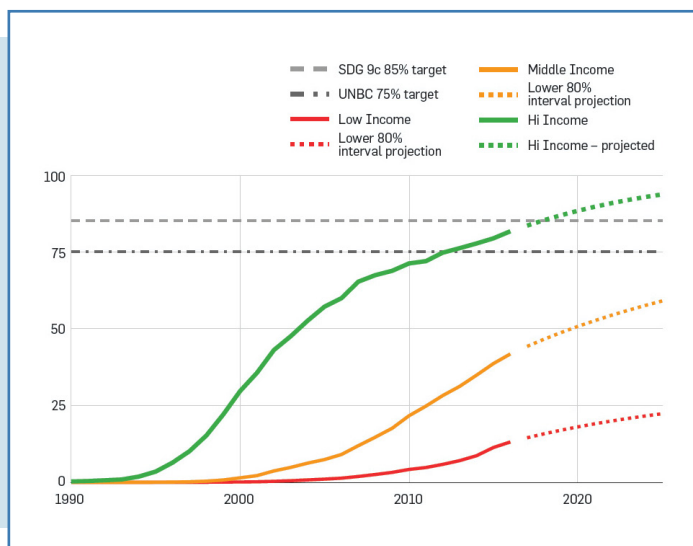
- a népesség becsült száma, kor szerinti összetétele, képzettségének és informatikai felkészültségének szintje,
- a szakpolitikai ösztönzés eszköztára stb. térségek szerint.

A világ népességének mintegy fele eddig kimaradt globális internetalkalmazásból. A nem internetezőkre jellemző az alacsony iskolai végzettség és foglalkozási státusz, továbbá hogy a lakhelyük, munkahelyük távol van a kiépített hálózatoktól, városoktól. A férfiak és ezen belül a fiatalabbak rátája rendre nagyobb, mint a (nem foglalkoztatott) nőké, idősebb korcsoportoké.

Viszonylag alacsony az internetalkalmazás rátája ott, ahol a szakpolitika stratégiája a szélessávú hálózatok elérhetőségét nem a fontosságára szerint kezeli. A korábbiól eltérő üzleti modellek is segíthetik az internetezést, elsősorban a hálózati szolgáltatások

2. ábra: Az internetet alkalmazó egyének számaránya térségek* szerint, 1990–2025, százalék (a népesség = 100)

*A felső két vízszintes vonal: az ENSZ fenntartható fejlődési célok (Sustainable Development Goals – SDGs) 9.c 85%-os előirányzata, valamint az ENSZ szakbizottsága (UN Broadband Commission – UNBC) 75%-os rátája az internet alkalmazására. A térségek: (alulról) alacsony, közepes és magas jövedelmű térségek számaránya. A folytonos vonalak a 2018-ig terjedő időszak felmért rátái, a szaggatott vonalak a várható ráták térségek szerint. A közepes és az alacsony jövedelmű térségek előrejelzése a népesség alsó jövedelmi négyötödére (1–4. kvintilisre) vonatkozik.

olyan versenyképes kínálatával, amely megfelel a vidéki, az alacsony jövedelmű és az inaktív csoportok igényeinek, helyi elérési feltételeinek.

TÁRGYSZAVAK: fenntartható fejlesztési cél (SDG), globális internet-hozzáférés, térségek fejlettsége, előrejelzés, International Telecommunications (ITU), 1990–2025

NÁDUDVARI ZOLTÁN

61/2020

A kommunizmus hosszú távú hatásai Kelet-Európában

Nicola Fuchs-Schündeln – Matthias Schündeln: The Long-Term Effects of Communism in Eastern Europe

Journal of Economic Perspectives, 2020. 2. sz. 172–191. p.

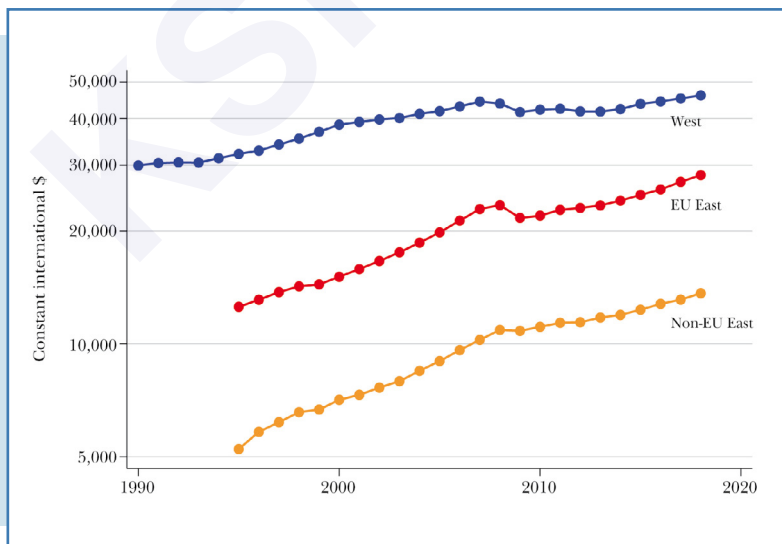
DOI: [10.1257/jep.34.2.172](https://doi.org/10.1257/jep.34.2.172)

A kelet-európai országok több évtizedig tartó („kommunista”, „szocialista” elvek alapján szervezett) politikai, társadalmi, gazdasági rendszere a kilencvenes években véget ért. Fokozatosan a piacgazdaságra tértek át a térségben, visszaszorult az állam korábbi közvetlen, tervezgazdasági irányítása.

Az Európai Unió új kelet-európai tagállamai közelítenek a korábbi tagállamok fejlettségi szintjéhez. Mindkét térségtől elmaradt a Nyugat-Balkán orszá-

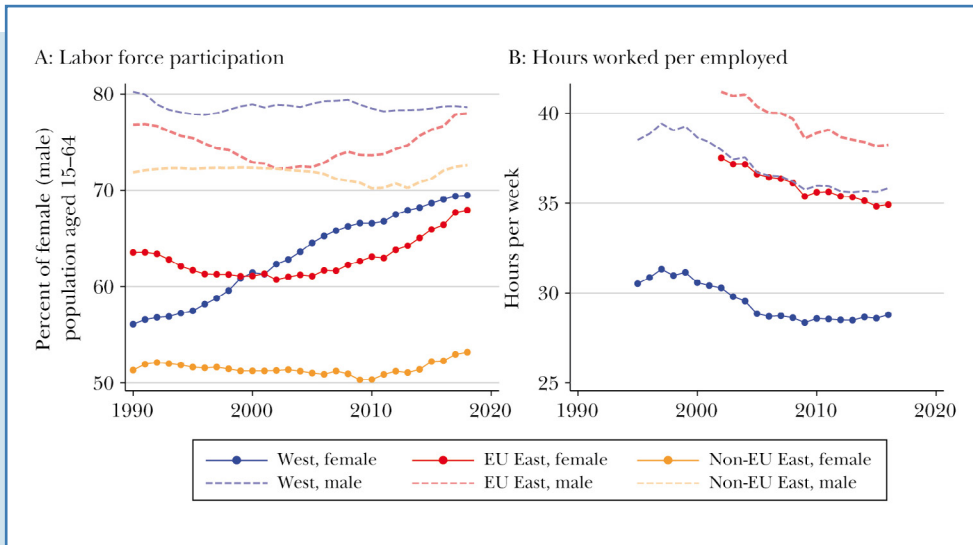
gainak jóléte, például az egy főre jutó bruttó hazai termék mértéke szerint. (1. ábra)

Az aktív korú (15–64 éves) férfiak és nők részvételi aránya az Európai Unió új tagállamainak (EU East) munkaerőpiacán fokozatosan közelít a korábbi tagállamok (West) számarányaihoz, bár a gazdasági válság lassította a felzárkózásukat. A Nyugat-Balkán országokban (non-EU East) az aktív korú nők részvételi aránya tartósan alacsonyabb, mint a tagállamok foglalkoztatási szintje.

1. ábra: Az egy lakosra jutó GDP volumene térségek* szerint, 1990–2018, USD/fő (összehasonlító áron, logaritmusok)

*A nyugat-európai tagállamok: AT, BE, DK, FI, FR, GR, IE, IT, LU, NL, PT, ES, SE, UK a felső grafikon, az új tagállamok: BG, CR, CZ, EE, HU, LV, LT, PL, RO, SK, SI a középső grafikon, a többi kelet-európai ország a Nyugat-Balkán térségében: AL, BH, XK (Koszovó) MK, MN, RS az alsó grafikon szerinti GDP/fő volumen mutatósorozataival.

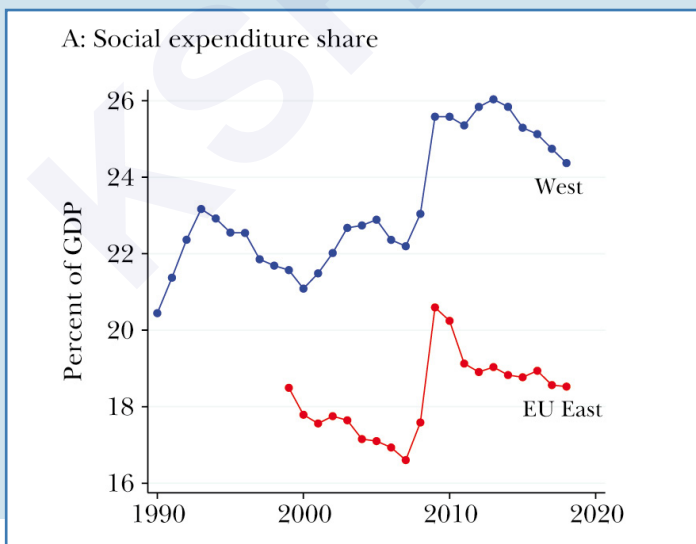
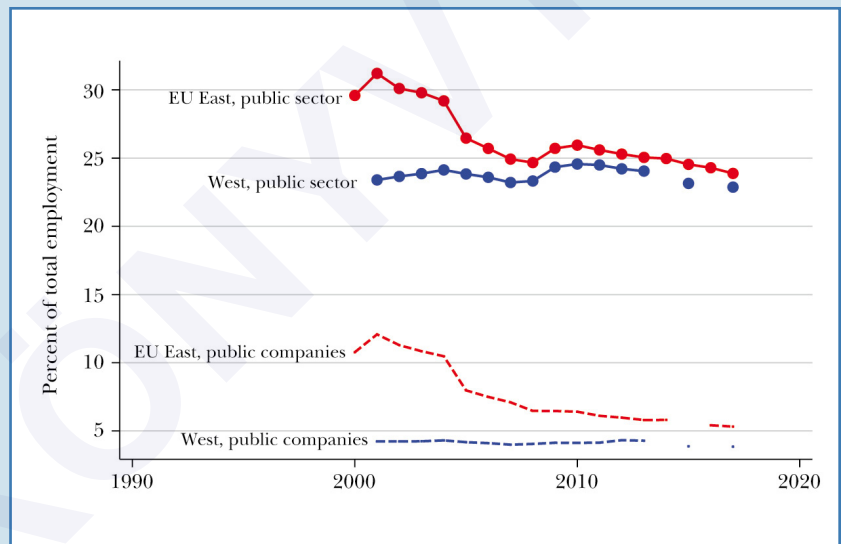

2. ábra: Az aktív korú férfiak és nők részvételi aránya* (százalék, bal oldali ábra, a csoport létszáma = 100) és az átlagos heti munkaóráik száma (jobb oldali ábra), 1990–2018

*A szaggatott vonalak a férfiak, a teljes vonalak a nők mutatósorozatait jelölik, a térségek az 1. ábra jegyzete szerinti országokkal, Koszovó adatai nem érhetőek el.

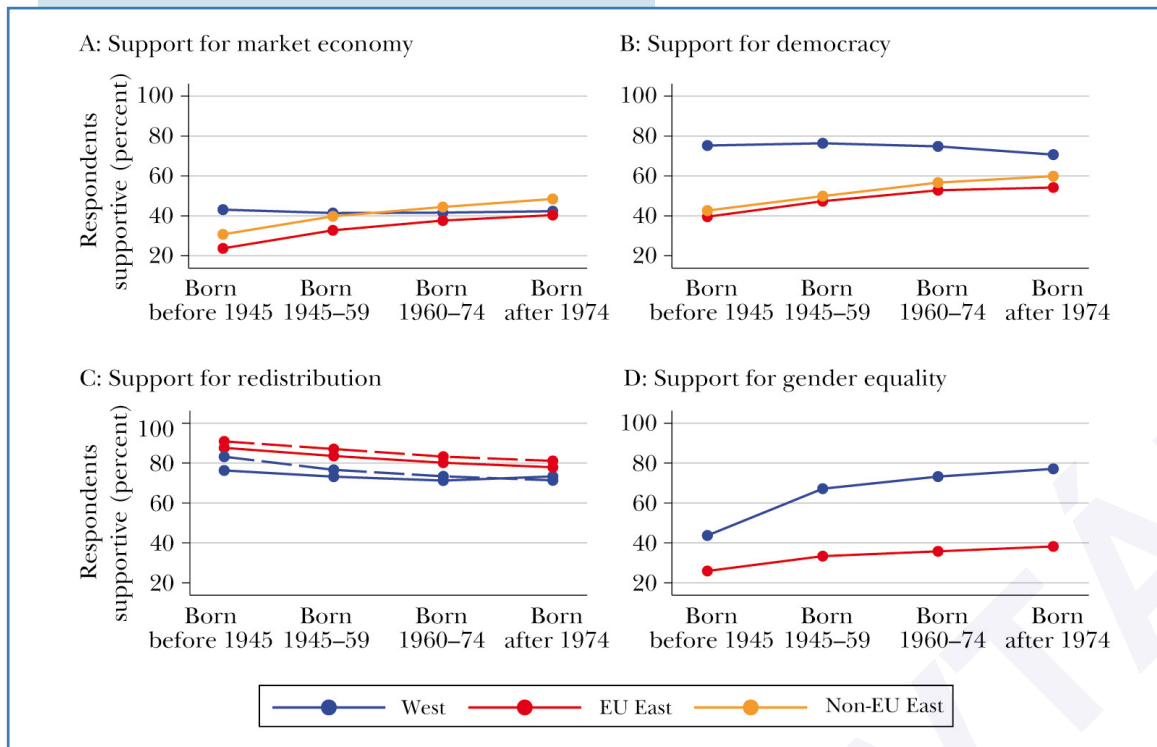
3. ábra: A kormányzat intézményei (felső két grafikon) és a köztulajdonú gazdasági társaságok (alsó két grafikon) alkalmazásában állók átlagos számaránya térségek szerint,* 2000–2018, százalék (a térség foglalkoztatottjai = 100)

*Az egyes évek nem elérhető adatai a térség átlagos számarányaival pótolva. Az átlagos számarányok grafikonpárjaiban a stabil (alsó) vonal a nyugat-európai tagállamoké, a csökkenő (felső) az új tagállamoké. A térség országai az 1. ábra jegyzete szerinti összetételben, azonban hiányoznak AT, BE, FR, NL, PT, illetve BG, CR, HU és RO számarányai.

4. ábra: A szociális védelem közkiadásainak rátája térségek* szerint, 1990–2018, százalék (GDP = 100)

*Az egyes évek nem elérhető adatai a térség átlagos számarányaival pótolva. Az átlagos számarányokból a felső vonal a nyugat-európai tagállamoké, az alsó az új tagállamoké. A térség országai az 1. ábra jegyzete szerinti összetételben, azonban nem elérhetőek BG, CR és RO adatai.

5. ábra: A véleménykutatások eredményei* a piacgazdaság (felső sor, bal), a demokrácia (felső sor, jobb oldali ábra), az újraelosztás (alsó sor, bal) és a nemek közötti egyenlőség (alsó sor, jobb oldali ábra) támogatottságáról születési évjáratok és térségek szerint, 2010–2016, százalék (értékelt válaszok = 100)

*A 3 térség (West, EU East és Non EU East) az 1. ábra jegyzete szerinti országokkal. A százalékos adatok a születési évjáratok (cohort groups) szerint képzett átlagos számarányok. Az adatforrások:

A és B panel: Life in Transition Surveys (2010, 2016),

C panel: International Social Survey Programme, Social Inequality modul (2009, folytonos vonal) és Role of Government modul (2016, szaggatott vonal),

D panel: International Social Survey Programme, Family és Changing Gender Roles modul (2012).

A heti munkaórák átlagos száma csökkenő tendenciájú az európai uniós tagállamokban. A nők heti munkaideje rövidebb, mint a férfiaké, ez összefügg a részmunkaidős foglalkoztatásuk nagyobb arányával is. (2. ábra)

A piacgazdaságra három évtizede áttért kelet-európai tagállamok kormányzati intézményei és köztulajdonú gazdasági társaságai alkalmazásában levők

számaránya magasabb, mint a nyugat-európai tagállamokban, de a ráták csökkenő tendenciájúak az ezredfordulótól kezdődően. (3. ábra)

Az Európai Unió új tagállamai szociális kiadásainak rátája átmenetileg közelített a nyugat-európai tagállamok átlagos arányaihoz a globális gazdasági válság előtti két évben, azonban ismét csökkenő tendenciájú 2008 után. (4. ábra)

A tanulmány összehasonlítja a megfigyelt térségek véleménykutatási adatait is. (5. ábra)

A kelet-európai országok válaszolói nagyobb számarányban preferálják, hogy mérsékeljék a jövedelmi egyenlőtlenségeket, nagyobb állami újraelosztással. Egymástól eltérő a demokrácia támogatottsága a felmért korcsoportok szerint Kelet-Európában, az idősebb válaszolók világszemlélete csak lassan változik, a régi rendszer hatásai erőteljesebbek, mint az 1974 után született évjáratok válaszaiban.

Gyökeresen átalakultak a kelet-európai térség korábbi gazdálkodási, elosztási rendszerei. Az elvégzett vizsgálatok megállapítása, hogy a növekvő jövedelmi egyenlőtlenség a jelenleginél erőteljesebb újraelosztással lenne kezelhető, és ezzel javíthatók Kelet-Európában a nagy társadalmi ellátó rendszerek szolgáltatásai is.

A társadalmi, gazdasági változás negatív személyes élményei is magyarázzák, hogy itt nagyobb számarányúak az elégedetlen, boldogtalan válaszok, mint a hasonló fejlettségű más térségekben. Az újraelosztás ajánlott növelése azonban akkor

vállalható, ha a jelenleginél nagyobb és távlatilag is fenntartható jóléti költségvetési források állnak rendelkezésre. Az ilyen stratégia a kelet-európai térség gazdaságának nagyobb, felzárkózó teljesítő-képességét teszi szükségessé.

TÁRGYSZAVAK: társadalmi rendszer változása, makrogazdasági indikátor, véleménykutatás, Kelet-Európa, új európai uniós tagállamok, Nyugat-Balkán, 1990–2018

NÁDUDVARI ZOLTÁN

62/2020

A szellemi tulajdon jog védelme és a jogérvényesítés harmadik országokban

Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries
Commission Staff Working Document Brussels, 2020.8.1. 1–59. p.

URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/january/tradoc_158561.pdf

A hamisítás és más káros tevékenység megsérti a szellemi tulajdon nemzetközi jogát. Az ilyen jogsértés gyakori az unión kívüli térségekben és nagyok az Európai Unió jogtulajdonosait emiatt érő gazdasági hátrányok. Az Európai Bizottság legutóbbi jelentése részletes elemzésre alapozott ajánlásokat tartalmaz a harmadik országok hamisításaira vonatkozó jogérvényesítési stratégiára.

A jelentés táblázataival a védett szellemi tulajdon alkalmazó jogterületek (intellectual property rights – IPRs) szerinti bontással mutatják be az Európai Unió tagállamainak összesített adatait. A tagállamok összes foglalkoztatottjainak éves átlagos száma mintegy 215,5 millió fő a 2014 és 2016 közötti időszakban, a vizsgált IPR területek ennek mintegy 39%-át alkalmazzák közvetlenül, illetve közvetve. (1. táblázat)

Az olyan gazdasági folyamat alkalmazza intenzíven a szellemi tulajdon, ahol az egy foglalkoztatottra jutó védett IPR eszköz a nemzetgazdasági ág átlagos mutatójánál nagyobb értékarányú, ilyen többek között a szerzői jog, a találmány, a formatervezés stb. alkalmazása. A védett földrajzi hely (geographical indication – GI) és a növényfajta oltalma (Plant Variety Rights – PVR) a márka védelmének sajátos jogi formája.

A 28 tagállam összes hozzáadott értéke átlagosan évi 14 621 milliárd EUR 2014 és 2016 között, az intenzív IPR-alkalmazó tevékenységek részesedése ebből közel 45% (évi 6600 milliárd EUR), az átlagosnál magasabb munkatermelékenységgel. (2. táblázat)

A szellemi tulajdon (IPR) intenzíven alkalmazó gazdasági területek részesedése mintegy 82% (2000 milliárd EUR) a huszonnyolc tagállam összes 2016. évi exportjában, azok összes exporttöbblete mintegy 182 milliárd EUR. (3. táblázat)

Az Európai Unió 28 tagállama a szellemi tulajdon jogsértései következtében mintegy 468 ezer közvetlen munkahelyet, illetve a kapcsolódó tevékenységekkel együtt mintegy évi 761 ezer munkahelyet veszített a 2012 és 2016 közötti időszakban, a legtöbbet a ruházat, cipő és kiegészítők, valamint a gyógyszerek gyártásában (4. táblázat)

A szellemi tulajdon jogsértései a tagállamok árbevételeiben 56 milliárd EUR közvetlen veszteséget okoztak a 2012 és 2016 között. A közvetett veszteségekkel együtt ez 92 milliárd EUR, és emiatt a tagállamok költségvetési vesztesége 16 milliárd EUR. (5. táblázat)

A hamisított, kalóztermékek 2016. évi globális értéke mintegy 121 milliárd EUR, ez megfelel az Európai Unió 28 tagállama harmadik térségből származó

A felhasznált szellemi tulajdon kategóriái (IPR-intensive industries)	Jel	Közvetlen	Közvetett	Közvetlen	Közvetett
		foglalkoztatottak száma, millió fő/év		foglalkoztatottak számará- nya, % (EU=100,0)	
2014–2016					
Ipari védjegyek (Trade mark-intensive)	TM	46,7	65,0	21,7	30,2
Formatervek (Design-intensive)	DS	30,7	45,1	14,2	20,9
Szabadalmak (Patent-intensive)	PT	23,6	34,7	10,9	16,1
Szerzői jogok (Copyright-intensive)	CR	11,8	15,4	5,5	7,1
Földrajzi hely megjelölése (GI-intensive)	GI			n/a	0,2
Növényfajta oltalma (PVR-intensive)	PVR	1,7	2,6	0,8	1,2
Az összes védett IPR-terület (All IPR-intensive)	IPR	63,0	83,8	29,2	38,9

1. táblázat: A szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó gazdasági területek* súlya a foglalkoztatásban az Európai Unió tagállamaiban, 2014–2016

*A táblázat szerkesztett kivonat a forrásmű táblázatából, a gazdasági területek rövid jelével kiegészítve és az összesített létszámadat áttekinthető alakjával.

2. táblázat: A szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó gazdasági területek* súlya a GDP átlagos éves értékében és az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték az Európai Unió tagállamaiban, 2014–2016

*A táblázat szerkesztett kivonat a forrásmű táblázatából, a gazdasági területek rövid jelével kiegészítve és a közölt összesített hozzáadott érték és termelékenységi adatok áttekinthető alakjával.

A felhasznált szellemi tulajdon kategóriái (IPR-intensive industries) (mint az 1. táblázatban)	Jel	Hozzáadott érték		Egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték
		milliárd EUR/ év	részesedés, % (EU=100)	1000 EUR/fő, év
2014–2016				
Ipari védjegyek	TM	5 447,9	37,3	116,7
Formatervek	DS	2 371,3	16,2	77,2
Szabadalmak	PT	2 353,6	16,1	99,8
Szerzői jogok	CR	1 008,4	6,9	85,3
Földrajzi hely megjelölése	GI		0,1	
Növényfajta oltalma	PVR	181,6	1,2	104,6
Az összes védett IPR-terület	IPR	6 551,8	44,8	104,1

behozatala 6,8%-ának, illetve a globális áruforgalom mintegy 3,3%-ának.

A jelentés három stratégiai fokozatot alkalmaz a harmadik országokban előfordult IPR jogsértés súlyossága alapján:

1. prioritás: Kína,
2. prioritás: India, Indonézia, Oroszország, Törökország, Ukrajna,

3. prioritás Argentína, Brazília, Ecuador, Malaysia, Nigéria, Szaúdi Arábia, Thaiföld.

A jelentés az Európai Unió cselekvési terveit a lényeges jogsértési formák, továbbá a földrajzi térségek, azok prioritási fokozatai szerint részletezi. A cél a tagállamok kárainak, veszteségeinek csökkentése. A fontosabb fogyatékoságok az IPR jelenlegi érvényesítésében:

A felhasznált szellemi tulajdon kategóriái (IPR-intensive industries) (mint az 1. táblázatban)	Jel	Export	Import	Nettó export
		milliárd EUR		
2016				
Ipari védjegyek	TM	1 613,4	1 600,7	12,7
Formatervek	DS	1 261,8	1 194,9	66,9
Szabadalmak	PT	1 438,1	1 307,9	130,3
Szerzői jogok	CR	294,9	202,7	92,1
Földrajzi hely megjelölése	GI	12,5	1,4	11,1
Növényfajta oltalma	PVR	7,6	3,9	3,7
Az összes védett IPR-terület	IPR	2 122,5	1 940,5	182,0

3. táblázat: A szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó (IPR-intensive) gazdasági területek* exportjának, importjának és nettó exportjának értéke az Európai Unió tagállamaiban, 2016

*A táblázat szerkesztett kivonat a forrásmű táblázatából, a huszonnyolc tagállam 2016. évi összes külkereskedelmi adatának áttekinthető alakjával.

4. táblázat: A becsült munkahelyvesztés a szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó ágazatok* szerint, az Európai Unió tagállamaiban, 2012–2016

*A táblázat szerkesztett kivonat a forrásmű táblázatából, a védett szellemi tulajdont alkalmazó gyártó tevékenységek rövid jelével, az összesített uniós létszámadatok áttekinthető alakjával.

A szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó termelési eredmények	Jel	Közvetlen	Összes
		munkahely-vesztés a jogsértés hatására, 1000 fő	
2012–2016			
Növényvédő és agrokémiai	P&A	1,7	8,0
Gyógyszeripari	Ph	33,1	80,5
Szeszes ital és bor	S&W	6,0	38,9
Zenei felvétel	RM	0,6	0,0
Ékszer és óra	J&W	5,7	11,9
Kézitáska, bőrönd	H&L	8,2	16,6
Játékszer	T&G	3,7	8,2
Sporteszköz	SG	1,8	3,6
Ruházat, cipő és kiegészítő	CF&A	335,1	473,0
Kozmetikai és testápoló készítmény	COS	72,0	118,7
Az összes termékcsoport termelése	Total	467,8	760,6

- nem legális technológiai transzfer, főként a csúcstechnológiák szellemi termékeivel,
- szabadalombitorlás, az üzleti titkok nem megfelelő védelme,
- a szellemi tulajdonnal összefüggő gyenge jogérvényesítés,
- a védett megoldást megkerülő jogtalan gyártás,

- hamisítás,
- a szerzői jog megkerülése, például kalózkidással,
- a vám eljárás hiányossága például az eredetvizsgálatokban,
- a lefoglalt hamisított áruk nem megfelelő kezelése, a megsemmisítés hiánya,
- a nem megfelelő intézményi háttér, például a jog-

A szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó termelési eredmények	Jel	Közvetlen	Összes	A költségvetés bevételeinek
		érintett termelő árbevételének		
		vesztesége a jogsértés hatására, milliárd EUR		
2014–2016				
Növényvédő és agrokémiai	P&A	1,0	2,1	0,3
Gyógyszeripari	Ph	9,6	16,5	1,7
Szeszes ital és bor	S&W	2,4	6,1	2,1
Zenei felvétel	RM	0,1	0,2	0,1
Ékszer és óra	J&W	0,9	1,7	0,3
Kézitáska, bőrönd	H&L	1,0	2,1	0,4
Játékszer	T&G	1,0	1,6	0,3
Sporteszköz	SG	0,3	0,6	0,1
Ruházat, cipő és kiegészítő	CF&A	28,4	45,9	8,6
Kozmetikai és testápoló készítmény)	COS	7,1	11,2	2,6
Az összes termékcsoport termelése	Total	56,0	92,3	16,3

5. táblázat: Az értékesítési árbevétel és a költségvetési bevétel becsült vesztesége a szellemi tulajdont intenzíven alkalmazó ágazatok* szerint az Európai Unió tagállamaiban, 2012–2016

*A táblázat szerkesztett kivonat a forrásmű táblázatából, az összesített értékek áttekinthető alakjával.

- a hatósági engedélyezési rendszer fogyatékosai főként vegyi és gyógyszeripari, orvostechikai áruk belföldi forgalmazása kapcsán,
- a hatályos nemzetközi egyezményektől eltérő kereskedelmi gyakorlat, például a növényfajták oltalmát illetően.

következményt, büntetést illetően, a találmányi, védjegy és hasonló hivatali eljárások alacsony színvonala,

- a földrajzi azonosítás, internetes domainnév védettségének el nem ismerése,

TÁRGYSZAVAK: szellemi tulajdon, szerzői jog, hamisítás, gazdasági hatás, Európai Unió, nem európai országok, 2012–2016

NÁDUDVARI ZOLTÁN